

GRAD
10

Kreol Monisien

YOUNIT 3

ENN SEZON POU SELEBRASION

Mauritius Institute of Education

under the aegis of

Ministry of Education, Tertiary Education,
Science and Technology

Aruna Ankiah-Gangadeen, Head Curriculum Development, Implementation and Evaluation

Lekip redaksion

Nicholas Natchoo, kordonater panel Kreol Morisien Grad 10 (MIE)

Alexendrinne Arlapen, profesor kolez (SeDEC)

Cindy Desalles, profesor kolez (SeDEC)

Priyadarshani Gunoory, profesor kolez (MGI)

Vanessa Labonne-Arnold, profesor kolez (SSS)

Alain Muneean, pratikan langaz/mizisien/pedagog (ABAIM/Terre de Paix)

Megan Rose, profesor kolez (SSS)

Nita Rughoonundun-Chellapermal, associate professor (MIE)

Sandrine Russie Beauharnais, profesor kolez (SeDEC)

Kontribiter

Philippe de Magnée (Filou), inzenier son ek kreater websayt "Patrimoine Musical de l'Océan Indien" (www.filoumoris.com)

Emmanuel Bruno Jean-François, kritik literer ek profesor liniversite dan Pennsylvania State University

Stenio Pointu (Tonton Tenio), enn gran-dimounn ki extra kontan kwi manze

Danilo Sanassee (Nino), artist ek kreater ki pasione par seki li fer

Georges Daniel Véronique, lingwis ek profesor emerit Université Aix-Marseille

Miz-an-paz

Kunal Sumbhoo, graphic designer (MIE)

Prefas

Sa fer preske enn deseni ki lintrodiksion formel Kreol Republik Moris dan sistem edikatif morisien pe permet bann zelev nou pei aprann enn langaz, dan enn langaz ek lor enn langaz ki inkontournab dan nou sosiete, e ki partisip direkteman dan zot devlopman personel, sosial, kognitif, kiltirel ek psiko-afektif. Lanseggnman langaz Kreol dan lekol primer ek dan *lower secondary* finn permet boukou aprenan devlop bann konpetans langaz, literesi ek komunikasion avanse dan langaz Kreol ek dekouver bann resours materyel ek imateryel ki fer parti nou patrimwann kiltirel nasional. Laprantisaz sa langaz-la dan lekol finn ousi partisip aktivman dan devlopman olistik bann zelev ek finn servi kouma enn sipor pou bann lezot aprantisaz skoler. Dayer, rezulta lexame *National Certificate of Education (NCE)* an 2021 finn demontre a ki pwin lanseggnman Kreol Morisien dan lekol finn kontribtie a reisit skoler enn gran poursantaz bann zelev ki pe aprann sa size-la depi lekol primer.

Avek lantre Kreol Republik Moris dan *upper secondary* an Zien 2021, nou sistem edikatif pe pourswiv so vizion global pou empower bann zelev Morisien, atraver rekonesans, valorizasian ek institisionalizasian bann langaz Kreol ki pratike dan nou Larepublik. Sa mezir-la, li istorik parski li pou permet ki an 2023, pou premie fwa dan listwar nou pei, bann aprenan Kreol Morisien pou kapav opte pou sa size-la kan zot pou pran par dan lexame Grad 11 ek gagn enn sertifika nasional dan sa langaz-la. Lanseggnman Kreol Morisien dan Grad 10 ek 11, li pou ousi kree enn bann loportinite san presedan akot bann zelev pou kapav kontigne aprann sa size-la dan lekol, aprofondi zot bann konesans ek poz bann baz solid dan sa langaz-la pou konstrir zot lavenir akademik, profesionel ek sitwayen ek pou reflesi lor zot kontribusion antan ki fitir adilt dan sosiete Moris an-zeneral.

Lanseggnman Kreol Morisien dan *upper secondary*, li inskrir li dan konstruksion enn proze edikatif ek devlopman enn lanvironnman skoler ek pedagozik akot bann zelev pou kapav epanwi zotmem a plizier nivo, ki li akademik, lingwistik, kiltirel, personel, sitwayen ou pre-profesionel. Se pou sa rezon-la ki curriculum Kreol Morisien dan Grad 10 ek 11, li pa zis viz enn metriz oral ek ekri sa langaz-la; li ousi akse lor devlopman bann konpetans komunikasion, argimantasion, reflexion kritik, kreasion artistik ek rezonnman sitwayen ki pou amenn bann zelev explor zot potansiel dan differan domenn ek devlop enn konpreansion pli informe lor lemond otour zot. Sa, li vedir ousi ki prezans formel Kreol Morisien dan Grad 10, li partisip dan enn proze pedagozik akot zelev pou kapav kontign pran konsians bann spesifisite zot kiltir, konpran realite prezan zot sosiete ek prozet zot dan lavenir. An-partikilie, travay lor patrimwann ek reflexion kritik lor bann evennman pase ek lor bann nouvel laktialite pou permet bann zelev konpran pli bien zot plas dan lemond. Lerla, zot pou kapav servi sa konpreansion-la dan enn fason efikas pou konstrir zot lavenir ek reflesi lor manier ki zot kapav partisip dan valorizasian kiltir morisien, proteksion zot lanvironnman ek devlopman nou lekonomi lokal dan enn lemond globalize.

Proze empowerment ki asosie ar laprantisaz Kreol Morisien dan *upper secondary*, li vinn ankor pli importan kan nou konsider manier ki lemond finn sanze depi sa de dernie lane-la. An-efe, depi 2020 nou pe fer fas a enn kriz saniter san presedan. Pandemi Kovid-19 finn boulvers nou manier viv ek zordi nou pe bizin debat avek enn sitiasion ki pou ena enn linpak dirab lor bann fitir zenerasian. Se pou sa li importan nou ekip bann zenn, non selman avek bann konpetans neseser pou fonksionn dan lemond bann adilt, me ousi avek bann kapasite pou analiz ek reflesi dan enn manier kritik lor bann gran defi sosial, ekonomik, environmantal ek institisionel 21e siek. Se pou sa rezon-la ousi ki dan premie younit nou ti swazir pou demar avek enn premie tem ki santre lor pandemi Kovid. Dan deziem term, nou ti koz lor lamer ki konstitutie fondman nou lidantite morisien ek nou ti souligne kifer li importan pran swin nou lamer. Sa li ousi pou konsiantiz bann fitir zenerasian lor frazilite ekosistem nou pei, ki finn notaman sibir boukou dega aveknofraz MV Wakashio an 2020.

Sa trwaziem younit-la pran enn direksion inpe differan an-term lapros tematik. Setadir, olie nou konsantre lor zis enn tem an-partikilie, nou pe tous lor enn diversite kiksoz ki fer parti nou realite ek ki nou anvi selebre. Sa bann kiksoz-la se bann fet, bann manze ki nou manze ek biensir bann langaz ki nou retrouve dan nou zoli pei. Se pou samem ki nou finn swazir pou apel sa younit-la "Enn sezon pou selebrasion". Nou invit zot selebre bote nou kiltir pliryel ek melanze e ousi selebre diversite langaz ki pratike dan nou pei.

Kouma dan de premie younit, nou rekemann bann profesor kontign akord enn plas importan bann aktivite kouma deba ek konversation, interpretation ek prezantasion, kolektaz ek kreasion, akote avek bann aktivite pli tradisionel kouma lektir-konpreansion, analiz tematik ek gramatikal, redaksion ek tradiksion, etc. Nou ousi ankouraz bann profesor sorti andeor zot "comfort zone" ek pran linisiativ pou gagn bann diskision difisil me importan avek zot bann zelev. Sa li fondamantal pou devlopman reflexion kritik ek ousi pou amenn bann zelev konn transform zot bann lemosion an bann kiksoz prodiktif.

Finalman, mo tenir pou remersie tou bann dimounn ki finn partisip dan lelaborasian sa materyel: bann manb panel, bann kontribiter, grafis, ek bann dimounn ki finn pran letan relir travay-la.

Nicholas Natchoo
Kordonater panel Kreol Morisien Grad 10

Ki manier servi sa materyel-la?

Kan to pou servi sa liv-la to pou remarke ena diferan tip aktivite ki koresponn a trwa gran domenn konpetans ki ena dan Teaching & Learning Syllabus (TLS) KM pou grad 10 ek 11.

Sa trwa gran domenn-la se:

- 1) Kominikasion oral (abreviasion KO): nou finn servi enn *font kouler groble* pou signal sa bann aktivite-la (ex: **ANOU DISKITE**).
- 2) Lektir ek analiz textiel (abreviasion LT): nou finn servi enn *font kouler ver* pou signal sa bann aktivite-la (ex: **ANOU LIR EK KONPRAN**)
- 3) Lekritir, gramer ek tradiksion (abreviasion ET): enn *font kouler zoliv* pou signal sa bann aktivite-la (ex: **ANOU PREPAR ENN POSTER**)

To pou remarke ousi ki dan bann not pou profesor nou finn servi bann sinbol kouma KO, LT ek ET avek enn nimero akote (ex: KO 2.8(ii); LT 1.4(i); ET3.4(iii)). Sa li koresponn a bann konpetans ek bann indikater ki trouv dan TLS. Pou ed twa, nou finn liste tou bann konpetans TLS ki pe devlope dan bann diferan parti materyel-la (ex: KO2.8 (ii) Prepar ek diskit lor enn tem/topik ki fer parti laktialite).

Parski Curriculum KM pou Grad 10-11 li gide par enn filozofi empowerment nou rekemann bann profesor servi enn varyete lapros ki pou favoriz empowerment zelev dan klas. Se pou sa ousi ki nou finn prekoniz bann lapros ki trouv dan sa tablo-la:

Lapros ki prekonize pou lansegnman Grad 10 ek 11	Seki sa lapros-la permet fer	Tip aktivite (ek metod) ki kapav koresponn avek sa lapros-la
Lapros partisipatif	Sa lapros-la, li sentre lor bann zelev ek li ankouraz zot partisipasian aktif atraver motivasian ek lankourazman.	Bann aktivite interaktif kouma diskision, deba, etc.
Travay resers ek kolektaz	Sa lapros-la insiste lor rol resers ek lepxeryans reel (<i>real-world problems</i>) dan bann laprantisaz; li rekonet linportans atir latansion bann zelev, devlop zot kiryoze ek stimil zot reflexion kritik.	Bann aktivite experimentasjon, resers ek kolektaz kouma al vizit bann landrwa, al interviewe bann dimoun, al rekole bann temwaniaz, gard dokimantasion bann aprantisaz dan form enn portfolio, etc.
Lapros interaksionis ek kolaboratif	Sa lapros-la fokaliz lor linportans interaksion ek kolaborasian dan bann laprantisaz. Bann aktivite kolektif permet devlop sosializacion, kolaborasian, partaz konesans ek amelior bann konpetans komunikatif oral ek ekri.	Bann aktivite kolaborasian kouma travay an-per, ou proze/diskision an-group, bann forum/chat lor Internet, ekrir enn zistwar kolektivman, etc.
Lapros inklijif ek interkiltirel	Sa lapros-la met an-avan linportans pou devlop enn lanvironnan aprantisaz kot <i>tou zelev santi zot inkli</i> . Li ousi insiste lor nesesite swazir bann konteni dan laprantisaz ki sentre otour bann kestion lanpati, lekite, diversite, etc.	Bann aktivite obzervasion, lekout, <i>role play</i> , etc. ki expoz bann zelev a diferan veki ek diferan form idantifikasian, ek ki amenn zot devlop enn sensibilité ek enn lintere pou diferan lepxeryans ek manier panse.
Lapros performatif ek kiltirel	Sa lapros-la insiste lor kreativite bann zelev ek litilizasian lar, performans ek lezot expresion kiltirel dan enn manier experyansiel pou favoriz bann laprantisaz.	Bann aktivite ki amenn bann zelev aprann atraver zwe, performans kreatif ek mouvman korporel, kouma resitasian poem, rakont zistwar, anim sirandann, fer teat, lamizik, ladans, devlop laparol, etc.
Lapros dekolonial ek oto-etnografik	Sa lapros-la fokaliz lor linportans reabilitasian, valorizasian ek transmision bann savwar, bann savwar-fer ek bann lepxeryans lokal. Lapros dekolonial ek oto-etnografik met enn laksan partikilie lor listwar, kiltir, parol ek veki bann group ki finn devalorize par kolonizasian. Li favoriz linklizion ek empowerment sa bann group-la atraver ledikasian.	Bann aktivite reflexion, obzervasion ek expresion, ki permet bann zelev aprann koz lor zotmem ek ki ed zot devlop enn lapresiasion kritik pou bann fenomenn istorik, idantiter, kiltirel, ekonomik ek ekolozik ki afekte zot lepxeryans dan enn kontext poskolonial.

1^E PARTI:

Banane finn ariv ankon!

Bann konpetans ki pe devlope dan sa parti-la:

Domenn 1: Kominikasion Oral (KO)			Domenn 2: Lektir ek analiz textiel (LT)			Domenn 3: Lekritir, gramer ek tradiksion (ET)		
KO 2.1 (ii)	Pran par dan bann exersis konversation ek improvization	LT 1.1 (i)	Identifie bann informasian prinsipal ek/ou importan dan enn text selon sitiasion, kontext ek intension lektir	ET 1.2 (i)	Mobiliz bann konesans anteryer lor enn topik			
KO 2.2 (ii)	Respekte so tour avan pran laparol ek evit interomp lezot dimounn ki pe koze	LT 1.2 (iii)	Zistifie konpreansion enn text/bann differan seksion enn text	ET 1.2 (iv)	Fer bann resers ek servi metod kolektaz pou gagn information lor enn topik			
KO 2.2 (iii)	Servi enn langaz korporal ki apropriye kan pe partisip dan enn diskision	LT 1.4 (i)	Lir enn diversite text ki form parti fon literer ki finn ekrir dan enn bann KRM	ET 1.4 (i)	Desinn enn mind-map pou liste differan lide ki kapav trete dan aktivite lekriritir			
KO 2.2 (iv)	Demonstre lanpati anver lokiter par verbalizasion enn resanti	LT 1.5 (i)	Analiz manier ki enn oter dekrrir enn topik/levennman/personaz, etc.	ET 1.4 (iii)	Organiz bann informasian an topik ek sou-topik ouswa depi bann pwin pli importan vs seki mwin importan			
KO 2.4 (i)	Servi enn varyete adverb ek azektif pou donn plis detay kan pe dekrrir kiksoz, rakont enn levennman, ou prezant enn lide/propozision	LT 2.2 (i)	Infer sinifikasion laplipar mo ki nouvo ou ki zot pa kone apartir ko-text (bann mo otour) ek kontext dan ki zot paret	ET 1.4 (iv)	Fer enn plan avan koumans redize			
KO 2.5 (ii)	Demonstre enn lanpati vizavi zot interlokiter mem kan zot pa partaz mem lopinion ek evit bann atak ki personel, servi bann fraz kouma "Mwa mo pa trouv sa dan mem manier...; Mwa mo konpran li dan enn lot fason parski...; Mo pa sir si nou pou reisi tom dakor lor sa pwin-la me mo respekte to/ou pwin-de-vi..."	LT 2.2 (ii)	Baz zot lor sinifikasion enn mo ki ekrir/sonn parey dan enn lot langaz konpran so sans an Kreol	ET 2.1 (iv)	Ekrir enn text naratif dan form enn ti-zistwar ki base lor enn evennman reel ouswa lor enn kiksoz imaziner pou differan piblik			
KO 2.8 (ii)	Evit servi bann term derogatwar dan differan kontex ek amplway bann term ki pa ofansan pou pa bles sansibilite zot interlokiter ek ladians	LT 1.1 (ii)	Ekout enn lanrezistremman odio (ex: enn temwaniaz, enn dialog, interview) ek dir ki manier konteni text oral la rezonn avek zot prop lexpertyans	ET 2.2 (ii)	Servi enn varyete mo (nom, verb, azektif ek adverb) ki pou permet lekter-la viziwal kontext/zistwar-la kan zot pe ekrir enn text naratif ouswa deskriptif			
KO 2.8 (iii)	Servi enn rezis apropriye pou mintenir enn nivo formel dan enn diskision	LT 1.1 (vii)	Dir seki zot finn trouv interesan dan enn text ek komant lor so konteni	ET 2.2 (iv)	Servi enn vokabiler konkre ek bann mo presi kan zot pe ekrir enn text deskriptif			
KO 2.4 (iii)	Servi bann mo/term ek expresion ki form parti enn lexik spesialize ou enn tradision oral	LT 2.1 (i)	Rekonet instantaneman bann mo ki zot finn deza zwenn	ET 2.4 (ii)	Evit servi bann fraz tro long ki riske fer fraz-la perdi so sans			
KO 1.1 (i)	Montre lintere ek respe pou seki enn/enn group dimounn pe dir	LT 2.1 (ii)	Rekonet dan enn text ekri bann mo ki zot kone oralman, me avek ki zot pa familie a lekri ek memoriz zot vizielman	ET 2.4 (iii)	Servi enn ton imoristik ouswa enn ton pli serye/grav depandan ki kalite sitiasion/kontext pe dekrrir			
KO 1.5 (iv)	Konpar zot linterpretasian enn text oral avek lezot zelev ek diskrit lor bann differans ek bann rezon ki kapav explik sa bann differans-la	LT 2.3 (i)	Reper bann mo avek ki zot pa familie ek fer enn zefor konsian pou memoriz zot.	ET 3.3 (i)	Ekrir dan enn fason kreatif ek sofistike			
KO 1.6 (i)	Ekout enn lanrezistremman odio ek dir ki manier konteni text oral la rezonn avek zot prop lexpertyans	LT 2.3 (ii)	Rekonet repertwar lexikal ki koresponn a differan domenn, ikonpri bann domenn spesialize	ET 3.3 (ii)	Servi bann sign ponktiasion final (pwin, pwin-interrogation, pwin-exklamasion, pwin-sispansion) ki koresponn a differan tip fraz ek differan mood			
KO 1.2 (iii)	Ekout enn sante, enn poem, ek/ou enn slam ek detekte ki mesaz oter-la pe rod fer pase	LT 2.3 (iii)	Kree bann lalis vokabiler pou disteng ant differan domenn lexikal, rezis langaz, varyete rezional, etc.	ET 3.3 (ii)	Servi bann sign ponktiasion non-final (virgil, giyme, de-pwin, pwin-virgil) dan enn fason apropriye.			
KO 1.2 (iv)	Ekout enn sante, enn poem ek/ou enn slam an Kreol ek fer enn komanter apresiation lor partikilarite bann son ki ena dan lang Kreol	LT 2.3 (iv)	Servi enn diksioner pou rod bann sinonim ek/ou etimolozi sertin mo	ET 4.4 (ii)	Verifie ki text dan lang sib vremem koresponn ek lide ki veykile dan lang sourz			
KO 1.4 (v)	Komant lor konteni enn sirandann, enn sante, enn sketch, enn poem, enn slam	LT 2.3 (v)	Reper ek konpar bann mo/expresion ki ti pe servi enn sertenn lepok, me ki nepli servi ouswa ki finn ranplase avek seki dimounn servi aster-la	ET 2.2 (i)	Servi enn langaz ki demonstre respe pou zot lekter			
KO 1.4 (vi)	Komant lor dimension afektif enn sirandann, enn sante, enn sketch, enn poem, etc.	LT 3.2 (i)	Identifie ton ki itilize dan enn text ekri	ET 2.4 (i)	Varye ant enn rezis formel ouswa informel selon zot lektora			
KO 2.1 (iii)	Prepar ek pran par dan enn aktivite oral spesifik	LT 3.2 (ii)	Identifie enn lefe dan enn text ek rode ki eleman stilistik prodire sa lefe-la					
KO 2.4 (iv)	Servi intonasion, varyasian lavwa (dramatization), silans ek ritm pou rann zot priz de parol kaptivan							
KO 2.6 (i)	Aziste lintonasian, silans, ritm, volim ek lintansite pou mark lanfaz lor sertin fraz ek/ou kree enn lanbias ki permet atir latansion zot interlokiter ek evey so lemosion							
KO 2.6 (ii)	Sanz zot lavwa kan pe rakont enn zistwar pou indik bann differan personaz ki pe koze, ouswa pou differansie ant bann personaz enn zistwar ek narater-la							

AKTIVITE 1: ANOU DISKITE

Kredi foto: "Fireworks" © 2014 Amir Kbah (via Flickr)

Lir sa ti text-la ek reponn bann kestion ki ena apre

Le 31 Desam li enn zour kot ena bel fet dan Moris ek lezot pei dan lemond. Se dernie zour lane ek dimounn selebre larive nouvo lane. Par exanp, kouma dan sa foto lao la, ena boukou dimounn ki sonn petartifis ki extra zoli ek fete ziska bien tar le 31 Desam aswar. Ena fer grijad, ena ki abitie al lamer ek ena ki met lamizik pou danse ouswa ekout radio pou kone ki sante pou sorti dis-de-lane. Kan ariv minwi ena boukou dimounn ki alim long-long filwar petar kanon divan zot laport lantouraz. Tapaz sa bann petar-la fer extraordiner, ek sa donn signal nouvo lane finn rantre ek lerla dimounn kriye "banane!". Sa ki apel enn reveyon nouvel an dan Moris.

- Dapre twa, kifer dimounn kontan pou selebre nouvel an?
- Kot twa, ki zot abitie fer pou reveyon nouvel an? Fer enn ti lalis bann differan kiksoz ki twa ek to fami finn fer pandan lasware 31 Desam.
- Parmi bann kiksoz ki zot finn fer, ki zafer to pli kontan? Explike kifer.
- Dapre twa, kifer boukou dimounn kontan sonn filwar petar kanon kan ariv minwi?
- Ki savedir "banane"? Depi kotsa sa mo-la sorti?

- Dapre twa, kifer apel sa swar-la enn "reveyon"?
- Eski sa reveyon to fek fer la ti parey kouma toule lane oubien ena bann zafer ki pa ti parey? Dekrir ki ti parey ek ki pa ti parey. Dir ousi kifer finn ena bann zafer ki pa ti parey.
- Ena boukou dimounn ki ekout radio le 31 Desam aswar pou kone ki sante pou sorti dis-de-lane.
 - Ki ete sa dis-de-lane? Kouma fer pou desid sa? Explik to repons.
 - Eski kot twa zot kontan ekout radio pou kone ki sante finn sorti dis-de-lane? Eski to konn lezot dimounn ki kontan fer sa?
 - Dir ki bann differan kategori sante ena pou dis-de-lane.
 - Ki bann sante finn sorti dis-de-lane pou sa lane ki fek traverse la? Atansion pa blyie ena plizier kategori sante. Ena ousi differan radio. Pou reponn sa kestion-la to pou bizin fer enn ti tablo ek liste bann sante ki finn sorti premie dan sak kategori.
 - Eski to dakor avek bann sante ki finn sorti dis-de-lane ouswa to ti ena enn lot preferans? Dir ki sante to ti pou kontan sorti dis-de-lane ek explike kifer.
 - Ansam avek to bann kamarad dan klas, organiz enn konkour dis-de-lane kot zot kapav vote ki sante an Kreol ki'nn sorti lane dernier ek ki zot finn pli kontan.
- Lor paz kouvertir sa parti-la, ena foto enn pie. To kone ki nom sa pie-la an Kreol? Dapre twa, kifer dimounn kriye sa pie-la koumsa?

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO 2.1 (ii); KO 2.2 (ii), (iii) & (iv); KO 2.4 (i); KO 2.5 (ii); KO 2.8 (ii) & (iii); ET 1.2 (i) & (iv)

Obzektif sa aktivite-la se deklans enn partaz ek diskision otour bann koutim e tradision nouvel an dan Moris. Sa pou ankouraz bann zelev reflesi ek koz lor zot prop lepxeryans sa moman lane la. Profeser pou gid zelev dan diskision otour reveyon ek bann eleman ki fer parti sa moman celebrasion la (ex. Filwar petar, konkour dis-de-lane) e atir latansion lor lefe ki se bann pratik bien preznan pou sertin Morisien. Organiz enn konkour dis-de-lane dan klas li ousi enn bon lokazion pou travay enn prinsip demokratik fondamental i.e. vot. Li importan ki bann zelev, ki pou vinn bann fitir sitwayen, integre nosion desizion kolektif apartir sekí enn mazorite dimounn panse sirtou kan pa pe resi gagn enn desizion inanim.

AKTIVITE 2: ANOU GETE, NOU DISKITE EK NOU EKRIR

Get sa post Instagram la bien ek reponn bann kestion ki ena apre

- a. Dir seki to pe trouve lor sa post Instagram la? Kisann-la ki finn met sa post-la? Kifer?
- b. Kisann-la finn komant lor post-la? Tradir seki li finn ekrir an Kreol.
- c. Sa follower ki finn komant lor post-la pe demann enn temwaniaz lor manier fet banane dan Moris pou kapav pibliye sa dan enn magazinn.
 - i. To pou bizin ekrir enn temwaniaz pou avoy sa dimounn-la. Pa blyie se enn text ki kapav pibliye dan enn magazinn. Savedir to pou bizin fer bien atansion manier to ekrir. Text-la fode environ 300 mo.
 - ii. Kan to pou ekrir to temwaniaz to bizin asir twa to pe reponn kestion ki pe poze. Pou fer sa to pou bizin baz twa lor manier finn fet lane kot twa dan to fami me to pou bizin ousi azout enn-de eleman ki konsern manier dimounn fet lane otour twa. Rakonte seki to finn viv ek seki to finn trouve.
 - iii. Dan to temwaniaz to kapav razout enn-de ti anecdote, setadir enn zafer interesan, ouswa inpe komik ouswa apar ki finn arive kan to ti selebre nouvel an.

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

LT 1.1 (ii); LT 1.2 (iii); ET 1.2 (iv); ET 1.4 (i), (iii) & (iv); ET 2.1(iv); ET 2.2 (ii) & (iv); ET 2.3 (v); ET 2.4 (ii) & (iii); ET 3.3 (i) & (ii); ET 4.4 (ii)

Dan sa aktivite-la, zelev pou obzerv post Instagram Kiara, reponn bann kestion baze lor post-la ek answit ekrir enn temwaniaz. Avan ki zelev koumans ekrir zot text, nou propoze ki profesor fer enn rapel seki zot finn deza travay dan Youunit 1 lor temwaniaz. Sa rapel-la importan pou permet bann zelev rafresi zot memwar lor lekrir enn temwaniaz pou fer enn bon travay. Zelev kapav osi servi bann pwin ki finn diskite dan parti oral Aktivite 1 pou zot ekrir zot temwaniaz.

AKTIVITE 3: ANOU LIR ENN TI ZISTWAR

Lir sa ti zistwar-la ek reponn bann kestion ki ena apre

Mo p'ti zistwar enn zour lane

Ching! Ching!

Enn lame trap mwa, lev mwa lao ek tap mwa avek enn lot konper ki, pareyman, li ousi, li ranpli avek sa bon p'ti labwason-la. Banane! Banane! Banane finn vini! Banane bonerez-ane! Ena gagn pa krwar tou alor ki depi inpe letan banane ti deza deryer laport.

5

Depi gramatin, mo pe kas poz lor latab, antoure ar bann boutey tou kouler ek manze tou kalite pou fet lane. Bann pla-la dan lamanier pou sa lokazion-la, mo dir ou. Kitwa kikenn pou vinn bwar enn lalimonad ar mwa do! Samem mo labwason prefere.

10 Deza deor mo pe tann bann zanfan pe sante for-for, preske koumadir pou pouz sa move lane ki'nn pase la:

"Lay ditin persi pomdamour, nou fer enn bon rougay

Met enn bon boutey lor latab, nou fer banane

Ba! Ba! Banane Ba! Ba! Banane..."

15 Tou bann dimounn finn pouz zot zoli linz lane. Bann zanfan pa fini galoup parsi-parla. Zot pe atann gagn zot ti lanvlop lane kan zot vinn ramas pavion akot gramer...

Tou pe santi nef-nef. Rido, dra, payason, mem bann bartann ki pourtan la depi lontan me ki finn bien frote e netwaye ar lapay koko e lasann

20 foye. Ler dezene aprose, enn-de dimounn finn vinn pran enn lasante.

Mo retrouv mwa ape sanz lame sak fwa ki mo retourn depi levie. Seki andan mwa la sak fwa sanz-sanz kouler, gou ek loder. Dan sa ler-la, pa tann personn pou dir sipa fami lagres, etranze lapousier. Zot tou lagres mem! Mwa, mo zis tann fer Ching! Ching! ek Goulou-goulou!

25 Lane ale lane vini, mo temwin zoli selebrasion fet banane depi lontan. Selma, mo inpe per kan mo tann petar sone pou tir soy me mo admir petartifis. Zot fer mwa briye dan marenwar!

Anfin, lane pa lane, mwa, mo kontinie partaz lazwa enn bon p'ti labwason bien goute, mem apre lerwa bwar.

Enn zistwar orizinal par Priya Gunoory & Alain Muneean

Kestion konpreansion

- Dan sa text-la, ki bann fraz bann personaz servi pou swet nouvel an?
- Ki labwason prefere narater-la?
- Kifer bann zanfan ti pe sante for-for deor?
- Dapre twa, ki ena dan sa lanvlop lane la? Dir si to finn deza tann koz lanvlop lane avan.
- Ki zafer ti pe servi pou netway bann kiksoz ki ti lamem depi lontan?
- Ki sa zafer andan narater-la ki ti pe sanz-sanz kouler, gou ek loder?
- Dapre narater-la kifer dimounn sonn petar?

Kestion vokabiler

Explik seki sa bann mo ek expresion la oule dir dan to prop mo:

- "...banane ti deza deryer laport." (l. 5)
- "zot vinn ramas pavion..." (l. 16)
- "bartann" (l. 18)
- "...sipa fami lagres, etranze lapousier." (l. 23)

Ki ete enn expresion?

Enn expresion, li enn ansanb mo imaze, metafork ou figire ki enn lokiter servi pou li deesign, dekrir ouswa komant lor enn sitiasion, enn lide ou enn santiman. Seki karakteriz enn expresion (kontrerman a enn mo izole), se so sinifikasyon global, ki figiratif parski li pa neseserman koresponn a sinifikasyon individuel sak mo. Par examp: "Dan dizef poul, pa kapav gagn ti kanar!" Boukou expresion ki nou retrouve an Kreol Morisien pou servi bann referans a bann zanimo, bann plant, bann landrwa ouswa bann obze lokal ki pou pran enn sinifikasyon metafork dan nou langaz. Enn expresion kapav ena bann lefe ou bann fonksion diferan ki varey dapre bann sitiasion. Par examp, li kapav prodire enn lefe komik, ironik, dramatik, exazere, oubien karikatiral.

Kestion diskision ek lekritir

- Kan to lir sa zistwar-la eski sa rapel twa enn-de kiksoz ki tomem to finn deza fer pou lane? Rakont inpe to lexparyans ek dir ki bann zafer ki deroul inpe kouma kot twa ouswa ki pa parey.
- Identifie 2 expresion dan sa text-la. Dapre twa, ki bann expresion amene anplis dan sa text-la?
- Ekrir enn ti text environ 50 mo kot to servi omwin 3 expresion an Kreol.

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

K.O 2.4 (i) & (iii); L.T 1.1 (i); LT 1.4 (i); LT 2.2 (i) & (ii); E.T 2.2 (i) & (ii); ET 2.4 (i), (ii) & (iii)

Obzektif sa aktivite-la se amenn zelev dekouver bann lexpresion an KM ek zot sinifikasyon dapre zot kontext. Zelev pou analiz fonksion bann expresion dan lekritir enn text ek konpran ki manier sa donn enn karakter spesial an term kreativite, sofistikasyon ek anbelisman langaz. Bann zelev pou ousi gagn lokazion ekrir enn ti text kot zot bizin servi enn bann lexpresion an Kreol.

AKTIVITE 4: ANOU DISKITE

Dan aktivite 3, narater terminn zistwar-la par dir ki li pou kontign partaz lazwa "mem apre lerwa bwar". Eski to finn deza tann koz lerwa bwar avan? Ki ete sa?

Lir sa ti text-la ek reponn bann kestion ki ena apre

Lerwa bwar: enn tradision ki pe perdi

Lerwa bwar se pa nom enn lerwa me li plito enn zour ki mark lafin bann fet fin dane ki koumanse apartir Nwel. Dan Moris zeneralman selebre lerwa bwar lor witiem zour apre banane. Sa zour-la, boukou fami ti abitie zwenn kot zot ouswa al pikniqe bor lamer ek sa ti enn lokazion amize enn dernie kou avan reprean travay ek lekol.

Lepok lontan, lerwa bwar ti ena enn gran sinifikasyon akoz ti ena enn mazorite dimounn mizer ki ti pe trime ek travay dir pandan enn lane. Me zour lerwa bwar, dimounn ki mizer ti pe amize parey kouma gran bourzwa. Zot ti pe balie tou seki finn reste pou lane ek met enn koste pou kapav organiz enn bel festin ki ti koumanse depi gramatin ek fini dan tar. Ena mem ki ti pe servi sa kas ki zot ti gagne dan "lanvlop lane" pou kapav organiz fet lerwa bwar.

Kotsa sa fet-la sorti?

Lerwa bwar gagn so lorizinn depi enn fet ki apel Lepifani (Épiphanie dan Franse). Se enn fet ki nou retrouve depi bien lontan kot bann Romin. Dan tradision bann kretien, Lepifani se zour akot bann Lerwa Maz ti vinn amenn kado pou selebre nesans Zezi. Dan bann pei Anglo-Saxon zot ousi apel sa fet-la *Twelfth Night*. Dan Lerop ek dan Lamerik bann dimounn abitie kwi enn gato sa zour-la ki apel enn *galette des rois* ouswa *three kings' cake*. Zot kasiет enn ti zariko dan gato-la kan zot kwi li ek seki gagn zariko-la kan li manz gato-la, limem gagn tit lerwa ouswa larenne! Lerla tou dimounn kriye "le roi boit!" (lerwa bwar!) ek seki finn gagn tit lerwa ouswa larenne la bizin bwar enn lasante ek leres dimounn fer parey.

Dan Moris nou pa kwi okenn gato pou lerwa bwar, selma, nou ena sa mem tradision kwi gato ek kasièt enn ti zariko ladan; me se enn kiksoz ki dimounn abitie fer pou seki apel "bal rann zariko". Bal rann zariko li ousi enn koutim ki pe perdi, me enn lepok toule Samdi toutlong lane ti pe organiz sa. Lerla ti pou kwi de gato: enn pou bann misie ek enn pou bann madam. Misie ki ti gagn sa bout gato kot ena zariko la limem gagn tit lerwa ek madam ki ti gagn bout ena zariko la limem gagn tit larenn. Lerla, lerwa ek larenn ti gagn loner pou ouver bal...

Atansion! Lerwa bwar li pa vedir bizin bwar

Lerwa bwar li enn zour gran lamizman ek li enn lokazion pou dimounn, sirtou fami, pas enn bon moman ansam. Sa li enn zafer ki importan prezerve. Mazorite dimounn ki fet lerwa bwar, zot pa neseserman konsom lalkol sa zour-la. Zot plis interese par sa moman akot pe partaz enn bon manze ar fami.

Akoz samem li importan rapel, memsi sa fet-la apel lerwa bwar, ki se pa enn zour kot pe ankouraz dimounn bwar lalkol. Seki importan se selebrasion ki asosie ar sa moman-la. Exse lalkol li danzere pou lasante ek li enn fleo sosial. Vedir fode pa banaliz li. Lalkol li ousi ilegal pou bann miner.

- Ki lorizinn tradision lerwa bwar?
- Kouma sa fet traditionel la finn sanze avek letan?
- Dapre twa, ki ete sa enn tradision? Ki ete sa enn fet traditionel?
- Ki bann lezot fet traditionel ki to kone?

Tradision fet lerwa bwar dan Rodrig

Dan Rodrig ousi lerwa bwar li enn gran tradision me li ousi enn koutim ki pe perdi. Boukou dimounn atann sa fet-la avek inpasians parski sa permet zot partaz bann bon manze ansam.

Get sa video-la ek reponn bann kestion ki ena apre
<https://www.youtube.com/watch?v=Cqqk3b6YJEI>

- Ki manier pronons ek ekrir fet "banane" dan Rodrig?
- Ki dat fet lerwa bwar dan Rodrig?
- Dan video-la, Matant Michout pe prepar enn roti traditionel. Ki partikilarite nom sa pla-la? Eski dan Moris dimounn ti pou konpran nom sa pla-la dan mem manier?
- Dan boukou fet ena enn pla traditionel ki bizin prepare. Ki bann lezot pla traditionel ki to kone?
- Dapre Matant Michout "tradision li importan dan nou lavi... se enn trezor". Dapre zot, kifer bann tradision se enn trezor?
- Ki sa zour-la permet li ek so fami fer?
- Parey kouma finn explike boner, dan Rodrig ousi lerwa bwar pa vedir neseserman ki bizin konsom lalkol, li ousi apropos lakwizinn, reset, moman familial ek transmet tradision ar bann seki pli zenn. Kifer li importan transmet tradision?
- Ena plizier zenerasian ki reprezante dan sa video-la. Komie zenerasian ena dan sa video-la? Ki sa fet-la reprezante pou tifi Matant Michout? Ki li reprezante pou ti-zanfan Matant Michout?

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO 1.1 (i); KO 1.5 (iv); KO 1.6 (i); LT 1.1 (ii); LT 1.2 (iii); LT 1.5 (i)

Dan sa aktivite-la bann zelev pou diskit lor tradision lerwa bwar ki fete dan plizier fami Morisien ek Rodrig. Seki importan isi, se soulign kote popiler, kiltirel ek traditionel sa fet-la san ki port enn zizman moral ki asosie ar nom fet-la. Savedir ki bizin met an-avan bann eleman selebrasion familial ek traditionel dan enn manier ki depas bann prezize ki souvan asosie ar nom sa fet-la.

Li pa inposib ki koz lor sa fet-la soulev sertin sansibilite ouswa mem rezistans. Me li importan koz bann pratik kiltirel dan enn manier kot sey kas bann tabou memsi sa zener bann lemosion dan klas. Savedir, ki probableman profesor pou bizin sorti andeor seki apel zot "*comfort zone*". Sa li enn zafer ki bien importan dan ledikasjion parski li permet enn lapratisaz pli efikas ek sirtou ko-kreasion nouvo form savwar ek manier trouv kiksoz. Megan Boler finn ekrir lor enn konsep ki apel "*pedagogy of discomfort*". Nou invit bann profesor konsilie bann resours ki koz lor manier zer bann lemosion ek konfli dan klas ek aprann servi sa kouma enn lafors pedagozik. Par examp zot kapav lir sa lartik akademik ki konsern bann diverzans pwindevi konsernan sanzman klimatik:

<https://doi.org/10.1080/00958964.2020.1845589>

AKTIVITE 5: ANOU LIR, NOU KONPRAN EK NOU DISKITE

Lir sa zistwar-la ek reponn bann kestion ki vinn apre

Enn dibri le premie Zanvie

Matant Klotet abitie lev boner toule premie Zanvie. Li pa fouti dormi ziska tar akoz enn lanwit li mazinn sa pake dezord ki filwar petar kanon finn fer divan so laport lantouraz. Li telma amani ki depi 6er30 gramatin li deza pe balie sime divan kot li. Anmemtan, pe tann enn sega Serge Lebrasse pe zwe lor so tranzistor: "♪♪ Azordi le premie Zanvie, ♪♪ Soley bondie finn leve ♪♪ Laklos si-z-er finn sone ♪♪ Degaze nou al swet banane... ♪♪". Fode fini met prop boner parski bizin resevwar fami pou dezene dan lazourne! Toule lane, mem son: Frak! Frak! Frak! Pli li balie, pli li trouv ena pou balie. Sa lane-la, pli douk ankor akoz lapli finn tonbe aswar. Enn mari lanouyman pou balie akoz sa lapo petar rouz la tas lor koltar ek so balie pe koumans rann lam.

Matant Klotet pik enn laraz. Li kriy so bolom: "Zino kot to ete! Zino? Dis kou mo'nn dir twa ranz sa balie koko la!" Lorla, traka pa fini, so lisien finn sove akoz tapaz petar ek li pe bizin al fer letour vwazinaz pou rod li: "Kolos! Kolos! Vini mo toutou. Kolos! Tin tin tin!" Letan li pe rode koumsa, li zwenn avek Misie ek Madam Gassen. Misie Gassen touzour bien poli:

- Bonzour Madam Klotet! Banane, Madam Klotet! Kot ou pe ale koumsa avek ou balie boner gramatin-gramatin la?
- Bonzour Misie Gassen. Bonzour Madam Gassen. Banane ek meyer ve! Ayo mo ti pe balie divan mo laport. Sa bann petar Zino finn sone la inn fer extra dezord mo dir zot! Lorla get sa balie-la enn kout, mo'nn fatige dir Zino ranz sa.
- Fode pa balie sa bann petar-la. Ou bizin les li. Misie Zino pa'nn dir ou port boner sa?
- Ayo sa bann superstision-la mo pa krwar ladan mwa. Mo pe bizin degaze netwaye. Mo ena pou al lames la ek apre sa, mo ser ek so fami pe vinn dezene lakaz. Pa bizin dir ou, boukou preparasion sa. Bizin bien resevwar zot.

Madam Gassen bien dakor ar Matant Klotet:

- Wi, normal! Kan konpagne vini pou le premie Zanvie pa kapav pa bien resevwar zot tansion apre sa gagn koze enn banane. Ki bon meni ou pe prepare do?

Matant Klotet koumans detay so meni:

- 35 - Parey kouma toule lane: diri, bouyon lanti ek pwason! Mo ava avoy inpe pou zot. Selma avek mo ser so bolom-la, mo pa kapav garanti zot pou ena reste! Ayo mo ti pou demann zot, zot pa finn trouv Kolos? Depi yer swar li'nn sove akoz tapaz petar.

Misie Gassen reflesi enn kou:

- 40 - Mo ena linpresion mo finn tann tapaz lisien boner par deryer dan lakour kot Vimal laba. Sey dimann li, pangar ou lisien finn al kasiet dan enn sa bann vie touk li garde la. Sinon dimann Misie Zino al gete. Ki manier li, li bien? Li pe okipe sirma?

- 45 - Ayo, Zino!? Pa koze, li'si mo pe rod li depi gramatin la. Alerman li kot Vimal li ousi la. Sa de-la wadire kannson ek simiz! Abe zot, kot zot pe ale dan zoli-zoli linz boner la? Enn sari nef sa Madam Gassen!

Sann kou-la, Madam Gassen ki degaze reponn:

- 50 - Nou pe al kovil pou fer enn ti lapriyer pou novo lane. Nou ava profite priy pou ou ek pou Misie Zino pou zot ousi zot gagn enn bon lane ek enn bon lasante.
- Mersi Madam Gassen, mwa'si mo ava fer enn lapriyer pou zot kapav gagn boukou boner, prosperite ek lasante. Zot ousi zot pe resevwar zordi? Ki bon kari pe kwi la?

Vit-vit, Misie Gassen reponn:

- 55 - Non, nou pa pe resevwar personn pou dezene me tanto nou pe al get Kishen pou pran enn ti lasante. Gramatin-la nou pe manz enn kari vezetaryen. Le premie Zanvie la nou pa fet li sa kantite-la. Ou kone, banane Tamoul nou fet li an Avril plito. Me selma enn ti pasians, demin mem nou pe fer touy enn bouk pou kwi enn bon kari. Zot ava vini kouma toule lane.

Matant Klotet ferm so lizie; li mazinn sa kari bouk lane dernie la:

- 60 - Wi vremem! Extra manze nou ti manze dernie fwa zot ti invit nou. Nou atann sa avek inpasians. Mwa mo ava amenn enn bon deser. Ale, salam! Mo les zot, mo kontign rod mo Zino ek mo Kolos. Pran swin ek bondie protez zot. Banane!

- 70 Matant Klotet kontign so sime, li pik direksion lakaz so vvazin, Vimal. Laba, li trouv Zino pe ronfle lor kanape, so labous gran ouver, enn labav pe apandan. Sante "Mo Dada" pe zwe an-bouk lor enn karannsink tour: "♪ Lontan ler nou ti al lekol ♪ Angle-Franse ki ti montre nou ♪ Sega nou pa ti kone ♪ Kouma pou fer fet banane... ♪". Matant Klotet stop pick-up-la, li koumans kriye:
- 75 - Zino! Leve Zino! Ki, to pou res dormi lor sofa mem la? Leve degaz twa!
- Zino nek bat dan abriti letan li ouver so lizie ek trouv Klotet divan li:
- 80 - Ayo Loulou. Get sa bwat-la! Ki ler inn arive la? Mo ena linpresion mo'nn fer enn kosmar.
- 85 - Kosmar? Si to pa lev deswit ki to riske viv enn kosmar la! Depi boner mo pe rod twa. Ki to ankor pe fer kot Vimal sa ler-la? To kone Kolos finn sove depi yer swar? Zisteman al rod Vimal, bann Gassen finn dir mwa zot finn tann tapaz lisien dan lakour par deryer. Zot pe panse kikfwa Kolos finn al kasiet dan enn sa bann vie touk-la. Eta sa pov toutou-la devet finn tromatize avek bann petar serf ki bann zanfan ti pe sone yer swar. Ale Zino, met inpe lavi dan sa lekor-la!
- 90 - Loulou, pa briske mwa, mo lekor pa tro-tro bon la.
- Kifer? Ki zot inn fer yer swar?
- Nanye de mal mo seri. Nou ti pe koz bann rezolision ki nou pou pran sa lane-la. Pa'nn trouv ler-la pase. Dayer ankor boner net la. Li normal mo ankor dan siraz.
- 95 - Oryo tann sa kouma kokas! Kikfwa premie rezolision zot ti bizin pran se sey lev pli boner! Depi lontan soley fini leve li. Ale, ale degaze leve al rod Vimal enn fwa.
- Loulou, to kone dernie fwa mo'nn trouv Vimal li ti pe al kabine. Mo krwar bien li'nn gagn somey laba mem.
- 100 - Bon ekout sa, mo les twa debriy to difil ar Vimal me degaze al rod Kolos enn fwa. To bien kone mo ser pe vinn dezene lakaz zordi ek sa pwason ki dan frizider la pe atann twa pou to grat li.
- Zino nek fer enn son "chi" ar so labous:
- 105 - Ayo! Ankor pwason? Kifer toule premie Zanvie pwason mem ar twa? Pankor gagn letan kas kaka-lizie pe bizin al grat pwason. Fouf, la sa bann zekay-la pou kol-kol lor mwa la!

- Pa tro plengne! To kone ki lanouyman mo finn gagne ar lapo petar ki'nn kol lor sime? Pa ti dir twa ranz sa balie koko la! Ek to bien kone pwason samem nou pla tradisionel le premie Zanvie. Pwason amenn boner ek prosperite dan nou lakaz ek tir tou sa mofinn lane dernier la.
- 110 - Tir mofinn, tir mofinn? Apre sa swadizan to pa siperstisie twa! Lapo petar to pa'le garde selma oblize kwi pwason! To pwason-la, li pa zis pou soy, li sirtou atir mous! Pou enn fwa nou ti kapav sanze nou kwi enn bon salmi ti-vites!
- 115 - Ki to pe gagne? Pena sime to kwi sa kot mwa! To bien kone mo pa manz sa. Lorla to krwar mo oule mo lakaz gagn enn loder bisagn enn gran le premie Zanvie? Inn pran letan pou netwaye sa.
- To pa kone ki to pe rate twa! Pa fer nanye. Mwa ek Vimal nou ava kwi ek manz li zis nou de. De tout fason inn vinn rar pou gagne mem aster sa.
- 120 - Get sa gate, mo pena letan pou perdi la. Mo pe bizin al prepar mwa pou al lames. Kan mo revini, fode mo pwason fini transe, fini met dan karay. Kan Vimal resi sort lor so tronn dir li vini li ousi. Maita ek Patrick pou bien kontan retrouv li. Ek dir li pa blyie kas enn-de mang ver amene kan li vini...
- 125 - Ki sa ousi bizin fer la?
- Pa bizin to rezinbe, zotmem ki pou pli kontan sa koucha-la pou kapav ranz zot labous!
- Lor sa bann parol-la, Matant Klotet pran so sime pou retour
- 130 lakaz. Zino dan so kote dres so seve lor latet ek met lor demars retrouv Kolos: "Kolos, vini mo toutou! Kolos, tin tin tin..."

Enn zistwar orizinal par Nicholas Natchoo

Kestion vokabiler ek konpreansion

- Ki definision sa bann mo-la?
 - dibri
 - lanouyman
 - superstision
 - alerman
 - mofinn
 - ti-vites
 - bisagn
 - rezinbe
- "Toule lane, mem son: Frak! Frak! Frak!" (l. 7)
Dapre twa, ki sa son-la sa? Ki lefe eski repetition sa mo "frak" la ena dan sa fraz-la?

Kan enn oter, li servi enn mo ki alafwa dezign ek imit enn son ki li pe tandé, apel sa enn ‘onomatope.’ Par examp, ‘kwi-kwi’ se enn onomatope ki dezign son ki enn zwazo fer; ek ‘boum,’ se enn onomatope ki dezign enn explosion. Ki bann lezot onomatope ki to kone? Donn omwin kat lexanp.

c. Explik sinifikasyon sa bann lexpresion-la:

- rann lam (l. 10)
- wadire kannson ek simiz (l. 43)
- mo ankor dan siraz (l. 84)
- kas kaka-lizie (l. 95)
- pena sime (l. 105)
- pik enn laraz (l. 11)
- get sa bwat-la (l. 71)
- debriy to difil (l. 90)
- pou soy (l. 102)

d. Komie personaz ena dan sa pasaz-la? Swazir trwa personaz ladan ek ekrir enn fraz pou dekrir zot karakter e ki inkliir omwin trwa azektif a sak fwa.

e. Letan Zino donn explikasyon Matant Klodet lor seki li pe fer kot Vimal, Matant Klodet reponn li: “Oryo tann sa kouma kokas! Kitwa premie rezolision zot ti bizin pran se sey lev pli boner”

- i. Dapre twa, ki Matant Klodet pe rod dir par “tann sa kouma kokas”? Eski li vremem pe pans sa? Kifer?
- ii. Ki ete sa enn “rezolision”? Dapre twa, kifer dimoun profit nouvel an pou pran novo rezolision? Eski twa ousi to abitie pran enn bann rezolision pou nouvel an? Si wi, ki bann rezolision to finn pran sa lane-la?

Kestion diskision

- a. Identifie bann mo ki apartenir rezo lexikal manze/reset dan sa text-la.
- b. Dapre sa text-la, ki bann pla traditionel ki abitie prepare kot Matant Klodet le premie Zanvie? Kifer Matant Klodet prepar sa bann pla-la an partikilie?
- c. Kot twa eski zot ena enn pla traditionel ki abitie prepare le premie Zanvie? Ki sa pla-la sa?
- d. Dan zot konversation avek Matant Klodet, Misie ek Madam Gassen dir ki “banane Tamoul nou fet li an Avril plito.” Dapre twa, kifer banane Tamoul li tom enn lot dat ki le premie Zanvie?
- e. Ki bann lezot banane ki to kone fete dan Moris? Ki dat/periode zot tonbe an-zeneral? Eski to kone ki bann reset ou manze traditionel ki zeneralman asosie ar sa bann differan fet banane la?

Kestion gramer

Anou travay lor “akoz” ek “parski”.

Obzerv sa fraz-la:

“Fode fini met prop boner **parski** bizin resevwar fami pou dezene dan lazourne!”

Eski dan sa fraz-la, kapav ranplas “parski” par “akoz”?

Aster-la, obzerv sa fraz-la:

“ENN mari lanouyman pou balie **akoz** sa lapo petar rouz la tas lor koltar”

Eski dan sa fraz-la, kapav ranplas “akoz” par “parski”?

Eski to remark enn diferans ant akoz ek parski dan sa 2 lexanp-la?

Finalman, obzerv sa fraz-la:

“so lisien finn sove **akoz** tapaz petar”

Eski kapav ranplas “akoz” par “parski”? Si pa kapav, ki (bann) mo ki bizin azoute pou kapav servi “parski”?

Dan gramer, “akoz” ek “parski,” zot toulede bann adverb ki exprim enn koz. Selma, ena enn diferans dan manier servi sa de term-la. Kapav servi “akoz” alafwa divan enn group nominal ek enn group verbal. Parkont, “parski” se enn adverb ki nou pou forseman servi divan enn propozision gramatikal ki kontenir enn verb.

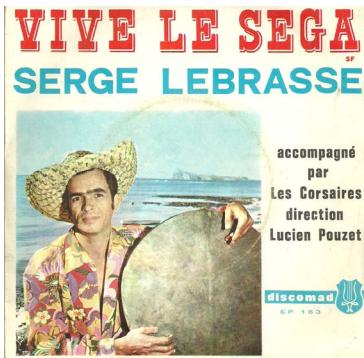
Kestion prodiksion ekri

Ekrir enn zistwar environ 250 mo ki rakont sa gramatin premie Zanvie la depi perspektiv Kolos. Servi premie personn “Mo” pou ekrir sa zistwar-la. Rakont seki finn arive ek dekrir seki Kolos resanti.

Aktivite siplemanter

Ena de sante sega ki paret dan zistwar-la:

Premie sante-la Serge Lebrasse ki sant sa. Matant Klodet pe ekout sa lor so tranzistor letan li pe balie. Si to rapel bien, to finn deza zwenn ar Serge Lebrasse dan liv Grad 7. Sante-la apel "Sega le premie Zanvie".

To kapav ekout sante-la isi:

http://filoumoris.com/serge-lebrasse_collection-de-45-tours/

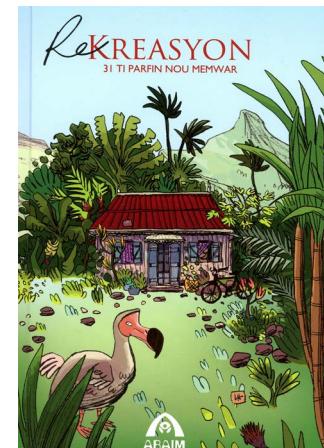
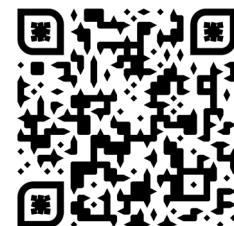
- Eski to kone ki ete enn tranzistor? Eski to finn deza servi sa?
- Eski ena bann parol dan sante-la ki rapel twa inpe seki pe pase dan zistwar Matant Klodet? Dir ki sa bann zafer-la sa.
- Ki linstiman lamizik ki domine dan sa sante-la?
- Eski to konn enn lot sante Serge Lebrasse ki koz fet banane? Sey rode si to resi gagne.

Deziem sega ki paret dan zistwar-la se enn sante ki pe zwe kan Matant Klodet debark kot Vimal ek li trouv Zino pe dormi lor kanape. Sa sante-la se enn sega ki apel "Mo Dada" ek li sorti depi patrimwann oral.

Ena plizier group ek artis ki finn sant sa sante-la.

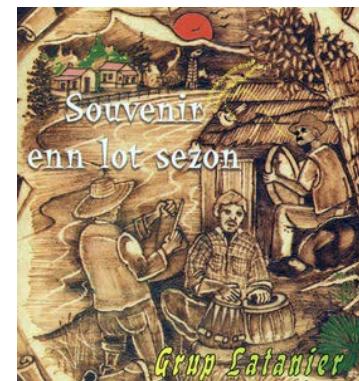
Ala enn version ki Group Abaim sante lor album Rekreasyon (2009):
<http://filoumoris.com/abaim-rekreasyon-new/>

(lerla, swazir enn platform mizikal dan kote drwat pou ekout sante-la)

Ala enn lot version ki Grup Latanier sante lor album Souvenir enn lot sezon (1990):

http://filoumoris.com/grup-latanier_souvenir-enn-lot-sezon/

Aster reponn sa bann kestion-la:

- a. Ekout bien bann parol. Ki tem prinsipal sa sante-la? Ki bann santiman sante-la met an-avan?
- b. Dan bann premie parol sante-la nou tann "Lontan ler nou ti al lekol/Angle-Franse ki ti montre nou/Sega nou pa ti kone". Ki sa fer twa mazine? Eski touzour parey aster ouswa sitiasion finn sanze?
- c. Dan sante-la nou tann koz enn "siklonn 45". Ki sa siklonn-la sa ek kifer apel li koumsa?
- d. Ki to kapav dir lor lorizinn sa sante-la? Eski li parey kouma bann sega ki to abitie tande zordizour? Ki diferans ena?
- e. Kan to finn ekout de version sante-la eski to finn remark bann kiksoz ki parey ouswa ki diferan? Explike ki to finn remarke.
- f. "Mo Dada" li enn sante ki sorti depi patrimwann oral. Ki savedir sa?
- g. Dan zistwar "ENN dibri le premie Zanvie", sante "Mo Dada" ti pe zwe "an-bouk lor enn karannsink tour" (l. 65-66) ek Matant Klodet finn "stop pick-up" (l. 68). Ki ete enn "karannsink tour" ek enn "pick-up"? To finn deza trouv sa ouswa to finn deza zwe lamizik lor la? Eski ankor trouve fasilman sa? Dapre twa, kifer sante "Mo Dada" ti pe zwe an-bouk lor karannsink tour la?

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO 1.2 (iii) & (iv); KO 1.4 (v) & (vi); KO 1.6 (i); KO 2.1 (iii); KO 2.4 (iii) & (iv); KO 2.6 (i) & (ii); LT 1.1 (i) & (vii); LT 1.4 (i); LT 1.5 (i); LT 2.1 (i) & (ii); LT 2.2 (i); LT 2.3 (i), (ii), (iii), (iv) & (v); LT 3.2 (i) & (iii); ET 2.1 (iv); ET 2.2 (ii); ET 2.4 (i), (ii) & (iii)

Sa aktivite-la pou permet bann zelev lir enn text ki plizoumwin long ek kot pe servi differan expresion an Kreol ek bann varyasyon rezis langaz. Avan koumans travay bann kestion konpreansion-vokabiler, diskision ek gramer, kapav ankouraz bann zelev met zistwar-la an-senn atraver enn lektir expresiv. Par exanp, differan zelev kapav zwe rol bann differan personaz ki aparet dan zistwar-la. Travay lor rezis langaz ek expresion li ousi importan pou ki bann zelev kapav dekouver rises langaz Kreol Morisien. Li posib demann bann zelev amenn bann nouvo expresion ki zot servi aster ek konpar zot avek bann expresion ki ena dan zistwar-la.

Pou travay lor prodkision ekri, li importan soulign sa kestion servi premie personn "mo" kan zot pe ekrir. Savedir ki fode pa li enn redakcion kot zot servi 3e personn kouma zot abitie fer pou boukou redakcion naratif. Sa pou permet zot devlop zot prop lavwa ek stil lekritir.

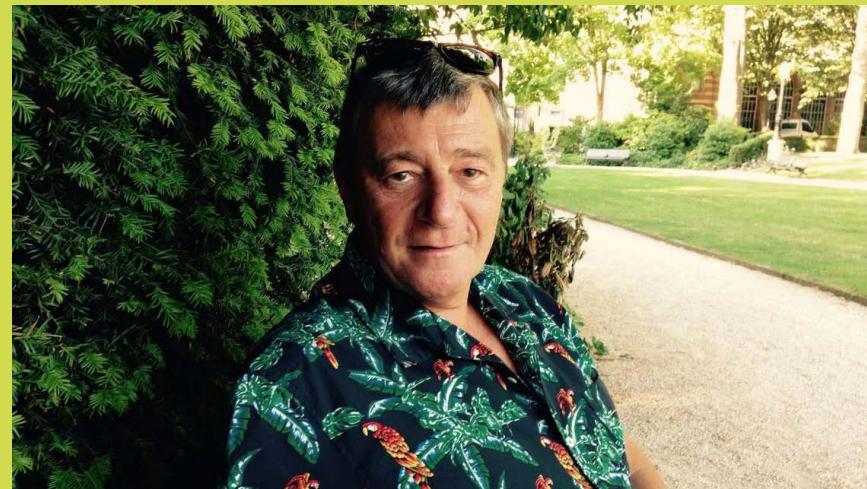
Konsernan dernie aktivite, kapav explwat bann sante-la pou explik bann zelev ki manier enn sante souvan li rakont enn zistwar. Bann sante ki zot pou ekoute dan sa aktivite-la li sirtou permet zot dekouver enn lot manier ti pe fet banane avan.

ENN WEBSAYT KI REGROUP BANN PRODIKSION MIZIKAL AN KREOL

Nou ankouraz zelev ek profesor vizit websayt "Patrimoine musical de l'Océan Indien" (www.filoumoris.com). Se enn platform extraordiner kot kapav ekout boukou sante patrimwann ek sante an Kreol ki finn anrezistre dan Losean Indien. Ek anplis li gratis!

Sa websayt-la, se enn kado inkrwayab ki Philippe de Magnée (Filou) finn fer nou. Filou enn inzenier son ki sorti depi Labelzik ek li finn anrezistre boukou artis Morisien, Rodrige, Sagosien, Seselwa ek Renione. Gras-a travay lanrezistreman Filou finn fer, enn gro parti patrimwann sante an Kreol pa pou disparet.

Pou konn ankor plis lor travay Filou, zot kapav get sa video-la:
<https://www.youtube.com/watch?v=fE6hlxDkxZ8>

2^E PARTI:

L'ER GOUTE... MMMM KRIYE' TAMAM!

Kredi foto: Mauritius Tasted @ Escale Créole (via Facebook)

Bann konpetans ki pe devlope dan sa parti-la:

Domenn 1: Kominikasyon oral (KO)		Domenn 2: Lektir ek analiz textiel (LT)		Domenn 3: Lekritir, gramer ek tradiksion (ET)	
KO 2.1 (ii)	Pran par dan bann exersis konversasion ek improvizasjon	LT 1.1 (ii)	Identifie bann informasyon prinsipal ek/ou importan dan enn text selon sitiasion, kontext ek intansion lektir	ET 1.2 (iv)	Fer bann resers ek servi metod kolektaz pou gagn informasyon lor enn topik
KO 2.2 (ii)	Respekte so tour avan pran laparol ek evit interonp lezot dimounn ki pe koze	LT 1.2 (iii)	Zistifie konpreansion enn text/bann differan seksion enn text	ET 1.4 (ii)	Retenir bann lide ki esansiel ek gard bann pwin ki pa esansiel de kote
KO 2.4 (i)	Servi enn varyete adverb ek azektif pou donn plis detay kan pe dekrir kiksoz, rakont enn levennman, ou prezant enn lide/propozision	LT 1.5 (i)	Analiz manier ki enn oter dekrir enn topik/levennman/personaz, etc.	ET 1.3 (ii)	Fer enn sesion 'sakouy koko' (brainstorming) tousel /avek bann kamarad dan klas pou liste bann lide ki finn trouve parapor ek size lekritir
KO 2.5 (i)	Servi bann fraz kouma "Selon/dapre mwa..., Mwa mo panse/krwar..., Manier mwa mo trouv/konpran sa..., Mwa mo lopinion li..., Dapre mo lexperyans personel..." pou nians zot propo pandan bann diskision/deba, pou evit antagoniz bann dimounn ki pa pans kouma zot, ek pou evit konsider zot lopinion kouma bann verite absolu	LT 2.3 (ii)	Rekonet repertwar lexikal ki koresponn a differan domenn, ikonpri bann domenn spesialize	ET 1.4 (iii)	Organiz bann informasyon an topik ek sou-topik ouswa depi bann pwin pli importan vsseki mwin importan
KO 2.5 (iii)	Evit servi bann term derogatwar dan differan kontex ek anplway bann term ki pa ofansan pou pa bles sansibilite zot interlokiter ek ladians	LT 2.3 (iii)	Kree bann lalis vokabiler pou disteng ant differan domenn lexikal, rezis langaz, varyete rezional, etc.	ET 2.1 (iv)	Ekrir enntext naratif dan form ennti-zistwar ki base lor enn evennman reel ouswa lor enn kiksoz imaziner pou differan publik
KO 2.8 (i)	Diskit lor enn size ki konplex ek prepar bann argiman ki tenir kont differan perspektiv/pwin-de-vi	LT 2.3 (v)	Reper ek konpar bann mo/expresion ki ti pe servi enn sertenn lepok, me ki nepli servi ouswa ki finn ranplase avek seki dimounn servi aster-la	ET 2.2 (ii)	Servi enn varyete mo (nom, verb, azektif ek adverb) ki pou permet lektir-la vizualiz kontext/zistwar-la kan zot pe ekrir enn text naratif ouswa deskriptif
KO 2.8 (iii)	Servi enn rezis apropiye pou mintenir enn nivo formel dan enn diskision			ET 2.2 (iii)	Servi bannsinonim ek antonim, setadir bann mo ki form parti enn mem rezis lexikal
KO 1.1 (ii)	Pran not pandan ki enn/enn group dimounn pe koze pou relev bann eleman importan ou ki pa kler			ET 2.2 (iv)	Servi enn vokabilerkonkre ek bann mo presi kan zot pe ekrir enn text deskriptif
KO 1.1 (iii)	Ekoute ek idantifie bann eleman implisit (ex: lemosion, souzantandi, lintoniasion) dan enn text oral baze lor lintoniasion, varyasyon lawwa, etc.			ET 2.4 (ii)	Servi enn ton imoristik ouswa enn ton pli serye/grav dependan ki kalite sitiasion/kontext pe dekrir
KO 1.3 (vi)	Reekout text-la plizier fwa pou verifie zot konpreansion			ET 3.3 (i)	Servi bann sign ponktiasion final (pwin, pwin-interrogation, pwin-exklamasion, pwin-sispansion) ki koresponn a differan tip fraz ek differan mood
KO 1.4 (i)	Memoriz bann pwin prinsipal dan enn text oral ki zot finn ekoute			ET 3.3 (ii)	Servi bann sign ponktiasion non-final (virgil, giyme, de-pwin, pwin-virgil) dan enn fason apropiye
KO 1.4 (iii)	Rezim bann eleman prinsipal dan enn text oral				
KO 1.4 (iv)	Fer enn ti kont-randi lor enn zistwar oral, enn film, enn lemision radio, etc. ek presiz zot lapresiasion/kritik				
KO 1.6 (i)	Ekoute enn lanrezistrem an odio ek dir ki manier konteni text oral la rezonn avek zot prop lexperyans				
KO 1.1 (i)	Montre lintere ek respe pou seki enn/enn group dimounn pe dir				
KO 2.3 (iv)	Servi differan mod kronolozik kan pe rakont enn zistwar				
KO 2.4 (iii)	Servi bann mo/term ek expresion ki form parti enn lexik spesialize ou enn tradision oral				
KO 2.9 (i)	Prepar ek fer enn prezantasion (individuel/an group) lor enn eleman patrimwann intanzib ek tanzib Republik Moris				
KO 2.9 (vi)	Kolekte materyel otantik ek travay lor zot miz-an-valer ek zot prezantasion				
KO 2.10 (ii)	Servi bann obze kiltirel tanzib pandan enn prezantasion dan klas				
KO 2.10 (iii)	Servi fotografi, video, enn tablo, enn lamizik pou ilistre ou soutnir konteni enn prezantasion				

AKTIVITE 1: ANOU LIR EK KONPRAN

Lir sa text-la ek reponn bann kestion ki vinn apre

Kan Tonton Tenio rakonte...

Nou finn al zwenn Tonton Tenio, enn abitan site Sainte-Catherine, Saint-Pierre. Se enn bolom 83-an ki ena boukou pou rakonte. Nou invit twa lir so temwaniaz avek atansion.

Tonton Tenio dan so lakour

Kredi foto: Vanessa Labonne-Arnold

Kan ena zour nou ti retrouv nou san manze, mo gran frer kas enn papay ver, koup li tipti-tipti, rousi li ek zwayon. Li pa ti ena bon gou me pourvi nou vant ti pe plin. Nou pa ti gagn letan fer difisil kouma bann ti zenes zordi.

Enn manze lontan ki nou ti bien kontan e ki nou ankor retrouve zordi dan boukou lakwizinn se kat-kat. Sa ti enn gran manze sa! Nou ti pe prepar kat-kat arouy, patat ek maniok. Ziska zordi mo ankor prepar kat-kat pou manze. Malerezman se enn bann ti pla morisien ki pe al perdi.

Enn souvenir ki res fre dan mo latet se fason ki nou ti pe fet banane. Nou

ti kapav pov me ti enn bann meyer moman mo lavi. Lontan pou lane, tou vwazin reini dan enn mem lakour pou swet lane. Kreol, Indou, Mizilman, Tamil tou ti reini lor mem latab. Ti ena enn zoli lakovite. Mizer nou ti mizer, selman nou ti sinser... Enn repa traditionel pou banane dan mo lepok, se enn bon kari poul lakour. Pena meyer ki sa. Seki ti rann sa kari poul-la spesial, se masala ki nou ti servi. Mo'nn gagn lasans aprann prepar masala ek mo vwazinn, Tantinn Indira. Mo'nn gard sa reset-la kouma enn zoli leritaz. Sa bol fam-la inn montre mwa ki bann zepis ki bizin servi e kouma bizin kraz sa lor ros. Zafer la tamam! Ziska zordi mo prepar mo prop masala-e ki mo kraze lor mo ros kari siouple!

Nou ti ena enn zoli tradition ki ti rann banane inik dan mo lepok, se sega dan lakour. Letan nou inn prepar nou bann instriman, dife inn pran omilie lakour, ravann ape sofe, tou zom met lavwa ansam, bann madam trap zip dan lame roul nou sega tipik... se enn lanbians inik sa. Leker kontan! Si ti kapav rann nou sa lepok-la!

Pou termine, mo pou dir ki lavi lontan ti enn lot mem sa... Nou ti mizer, nou inn manz seki nou ti pe gagne dan lakour me ti enn lepok kot ti fer bon pou viv! Si selman nou ti ena sa masinn ki kapav fer nou remont letan la!"

Sa temwaniaz-la finn rekeyir par Vanessa Labonne-Arnold

Kestion vokabiler ek konpreansion

- a. Tonton Tenio finn exprim plizier santiman dan so temwaniaz.
 - i. Relev bann mo ki ilistre sa bann santiman-la.
 - ii. Klas bann mo-la dapre zot kategori gramatikal. Par examp, klas bann azektif enn kote ek bann adverb enn lot kote.
 - iii. Dapre twa, ki rapor Tonton Tenio ena avek lepok lontan?
- b. Dan so temwaniaz, Tonton Tenio rakonte ki so fami ti "sirtou mizer manze"? Ki savedir "mizer manze"? Relev de lexanp ki Tonton Tenio done dan so temwaniaz pou ilistre sa lamizer manze la?
- c. Ki bann zafer Tonton Tenio ti pe pran pou ti-dezene lepok li ti zanfan? Dapre twa, ki li pe rod dir kan li rakonte ki zordi so bann ti-zanfan "pran zot ti-dezene a lamanier"? Ki bann lakonpagnman ki dimounn

- ena tandans manze ar dipin zordi pou ti-dezene?
- Ki bann souvenir ki finn "res fre" dan memwar Tonton Tenio kan li koz fet banane?
 - Dapre Tonton Tenio, ki zafer an-partikilie ti rasanble tou bann kominote ansam pou fet banane?
 - Ki zafer ki Tonton Tenio finn aprann ar Tantinn Indira? Dapre twa, kifer li apel sa bann savwar-fer lakwizinn-la enn "leritaz"?
 - Ki vedir "Zafer-la tamam!"? Rod enn sinonim pou "tamam".
 - Apart manze, Tonton Tenio rakont enn lot tradision importan ki ti rann banane inik dan so lepok. Ki sa tradision-la? Dapre Tonton Tenio, ki bann diferan eleman sa tradision-la?

Kestion diskision

- Dan so temwaniaz, Tonton Tenio explike ki so fami ti "manz seki zot ti pe gagne dan lakour." Ki bann manze an-partikilie ki ti pe gagne dan so lakour? Eski ena lezot manze to kone ki dimounn ti pe gagne dan zot lakour sa lepok-la?
- Tonton Tenio explike ki ena boukou ti pla morisien ki pe al perdi zordi parski dimounn nepli manz manze lakour. Ki sa bann pla-la sa? Eski to finn deza manz sa bann pla-la?
- Dapre twa, kifer dimounn zordi nepli ena manze dan lakour? Eski to panse se enn zafer ki bizin rekoumans fer? Kifer?
- Antan ki enn zenn, ki to panse lor sa lamizer manze ki Tonton Tenio finn traverse?

Manier prepar manze li ousi enn sawwar-fer inestimab ki fer parti nou patrimwann. Se ousi pou sa ki importan prezerv li ek transmet li. Kouma to finn trouve dan temwaniaz-la, Tonton Tenio finn erit sawwar-fer Tantinn Indira ki finn aprann li kouma kraz masala lor ros.

Aster-la Tonton Tenio pa oule sa reset-la al perdi ek li finn partaz sa ar nou, pou ki a nou tour nou kontign fer sawwar-fer-la kontign viv. Ala sa reset sekre Tantinn Indira alamanier Tonton Tenio.

Me avan sa, nou ena enn ti sirandann: "Piti kraz mama?"

Reset masala alamanier Tonton Tenio

Bann zepis ki to pou bizin:

- Dania (lagrin kotomili)
- Ti lani
- Zirof
- Kanel an poud
- Dipwav
- Layti
- Gro lani
- Safran
- Meti [ENN tigit mem, pou li gagn enn bon parfin]
- Karipoule [grig li enn tigit avan]
- Pima sek [li optionel]

Preparasion :

- Kraz tou zepis ansam lor ros kari
- Met inpe delo avek safran
- Alafin azout lay ek zinzam
- Kontign kraz tou ansam ziska ki li vinn enn melanz bien fin.

Masala inn pare. Nek goute aster ou lalang aplodi !

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO 2.1 (ii); KO 2.2 (ii); KO 2.4(i); KO 2.5 (i); (iii); KO 2.8 (i) & (iii); LT 1.1(ii); LT 1.2 (iii); LT 1.5(i); LT 2.3 (ii); ET 1.2 (iv), ET 1.4 (ii)

Sa aktivite-la donn zelev lokazion dekouver lavi lontan ek realize a ki pwin lavi toulezour dimounn finn ameliore an zeneral dan pei. Laplipar bann kestion ki poze apre pa bann kestion ki dimann enn konpreansion literal; okontrer zot souvan bann kestion pli ouver ki favoriz devlopman bann konpetans kouma lanpati ek priz-an-kont enn diversite pwindevi. Zot ousi amenn sak zelev devlop enn meyer konsians so sitiasion ek zefor ki paran fer an zeneral pou permet zot zanfan grandi dan bann meyer kondision posib selon zot mwayin. Aktivite-la ankouraz zelev devlop enn sertenn matirite par rapor a realite lavi.

AKTIVITE 2: ANOU GET ENN VIDEO RESET MANZE

Get sa video-la ek reponn bann kestion ki vinn apre

<https://www.youtube.com/watch?v=YmyZ57cwACU>

Sours: 5plus.mu

- a. Kouma to finn trouve, se Linzy Bacbotte ki anim sa lemision lakwizinn la. Linzy enn dimounn bien-bien popiler. Eski to kone kifer sa? Dir ki bann diferan kiksoz ki finn rann Linzy seleb.
- b. Kouma to finn trouv video sa reset-la? Ki bann zafer ki finn atir to latansion dan video-la?
- c. Twa, eski to finn deza manz alim krab avan? Ar ki to abitie manz alim? Ki to panse lor sa reset-la?
- d. Kotsa Linzy ti abitie al aste alim kan li ti pli zenn? Komie sa ti pe koute sa lepok-la?
- e. Ki bann ingredian Linzy finn servi dan reset-la? Kifer li finn gard enn bout zoyon-la kan li'n fini plis li dan plas li zet tou?
- f. Letan li'n met tempo lor dife, kifer li dir importan les delo ki ladan la sek?

- g. Ki tayming granmer Linzy finn gagne pou fer so tempo soufle pli fasilman? Eski to konn enn-de tayming koumsa ki to kapav partaze?
- h. Dan ki Linzy finn kraz pima? Dapre so granmer, ki arive kan met lay ansam ar pima?
- i. Ki bann lezot istansil lakwizinn ki Linzy finn servi dan reset-la. Fer enn ti lalis bann istansil ki nou abitie trouve dan enn lakwizinn morisien.
- j. To finn sirman remarke ki plizier fwa Linzy tap so lalang. Kan eski dimounn fer sa? Ki bann lezot son ki dimounn fer ankor pou exprim diferan kiksoz?
- k. Aster-la, ansam avek enn ou de-trwa kamarad zot pou prepar enn ti reset manze orizinal. Parey kouma Linzy zot bizin kreatif. Zot pou bizin filme zot ousi kan zot pe explik sa reset-la. Li pa neseserman enn reset kot zot bizin kwi me li kapav enn reset kot servi bann aliman kri. Kan zot fini fer zot ti video, zot pou partaz li avek klas. Atansion, pa blye bizin pran prekosion kan servi dife ouswa bann istansil ki koupe!

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO 1.1 (ii) & (iii); KO1.3 (vi); KO 1.4 (i), (iii) & (iv); KO1.6 (i)

Sa video-la pou permet bann zelev dekouver ou redekouver bann reset prezante par Linzy Bacbotte lor YouTube pou so lemision Linkwi. Pou sa aktivite-la nou finn swazir enn ti reset alim krab, enn zafer ki ase rar bizin dir. Sa lemision-la met an valer lakwizinn tipikman morisien e mem bann ti pla ki nou kapav retrouve lor nou bann ti zil vwazinn kouma Rodrig, Sesel etc....

Pou sa aktivite-la, zelev bizin vizionn video-la avek atansion, pran bann not e reponn bann kestion ki swiv. Profeser kapav ankouraz bann zelev pou devlop zot talan kiliner, invit zot al dekouver sa bann ti reset apar la ou mem demann zelev prepar enn ti video kot zot pe prepar enn ti pla dan zot manier e prezant li devan klas. Ena boukou ki pou gagn lasans devlop zot bann talan kiliner.

AKTIVITE 3: ANOU RODE, NOU EKRIR EK NOU KONPARE

Diversite kiltirel ek kouma nou bann labitud manze finn evolie

Premie parti – Interviou enn gran-dimounn

Pou sa premie parti-la to pou bizin koz avek enn gran-dimounn ek poz li kestion lor bann manze ki li ti abitie manze lontan dan so lepok me ki finn vinn pli rar aster. Li kapav enn granparan ouswa enn tonton/tantinn dan to landrwa ki plizoumwin aze. To pou bizin pran bann not kan to koz avek sa gran-dimounn-la. Savedir to pou bizin ena enn ti kaye ouswa enn karne. To kapav ousi servi enn portab ouswa enn tablet pou anrezistre dimounn-la kan li pe koze. Pa bliye demann dimounn-la permision avan to anrezistre li!

Ala enn-bann kestion to kapav poz li:

1. Ki manze ou pa finn gagn lokazion manze depi bien lontan, setadir enn pla ki finn vinn rar aster?
2. Ki ti ena spesial ar sa pla-la? Ki gou li gagne? Kan eski ti pe manz sa?
3. Kisann-la ti abitie prepar sa manze-la? Rakonte kouma li ti pe fer pou prepar sa.
4. Depi kotsa sa pla-la sorti?
 - Kisann-la finn aprann ou prepar sa manze-la?
 - Eski ou konn dimounn zordi ki touzour konn prepar sa? Eski li parey ouswa li inpe diferan? Ki finn sanze?
5. EsKi ena enn manze spesifik ki ou pa ti pe manze ouswa ki pa ti pe kwi dan ou lakaz?
 - Kifer ?
 - EsKi ou touzour pa manz sa manze-la ouswa pa kwi li kot ou zordi?
 - Ki finn sanze ek ki manier sa finn arive?
6. EsKi ena enn manze ki ou ti kontan manze me pa ti kapav/gagn drwa manze lakaz?
 - Rakonte kifer ou pa ti kapav manz sa manze-la lakaz e ki manier ou ti pe fer.
 - EsKi zordi ou touzour pa kapav manz sa dan ou lakaz?
7. Ki pla ki ou bien kontan manze e ki pa ti existe lontan dan Moris. Kouma sa pla-la finn rant dan pei?
 - EsKi ou kone kot li sorti?
 - EsKi se enn pla ki ou kwi dan lakaz oubien ki ou touletan aste deor?

Apre sa to kapav fer enn ti zwe ek konpar bann manze ki twa to kontan ouswa pa kontan manze avek sa gran-dimounn-la. Note ki zot kontan ek ki zot pa kontan. Dir ousi kifer zot kontan/pa kontan sa bann manze-la. EsKi zot bann gou parey ouswa pa parey?

Deziem parti – prepar enn portfolio pou not seki manze kot twa

Dan sa parti-la to pou klas diferan manze ki to abitie ouswa finn deza manze. To pou kree bann lalis avek diferan kategori. To kapav koumans avek bann lInformasian ki to finn rekolte dan premie parti-la. Kikfwa to pou bizin poz kestion bann dimounn dan to fami pou to resi fer sa aktivite-la. To pou not bann lInformasian ki to finn gagne dan enn portfolio parey kouma to ti fer dan younit 2. Pou sak lInformasian, si to kapav tir enn foto sak pla ki to finn rekolte ek met li dan to portfolio. To kapav fer to portfolio dan enn kaye ouswa lor computer/tablet.

Pou sa parti aktivite-la, to pou bizin prepar diferan lalis manze. Pou sak lalis ki to fer to pou bizin met enn tit.

Prepar enn lalis lor bann manze :

1. Ki abitie manze dan to fami. (ex: "manze ordiner"/"manze spesial"). Mansionn zot ek prepar ousi enn ti not lor enn pla ki to panse spesial dan to fami savedir ki to pa finn deza trouve lezot plas.
2. Ki to fami finn adopte depi enn lot kiltir. Fer enn ti not informatif pou dir kot sa bann manze-la sorti (ex: minn sorti depi Lasinn, me atansion kapav ena pla ki pa existe dan lezot pei) ek kouma prepar li dan to fami.
3. Ki twa ek to fami gagn lokazion manze zis dan kad enn selebrasion ou kan vwazin, kamarad ou koleg invit zot ou partaz ar zot.
4. Ki dimounn ki partaz mem kiltir ar twa kone ek apresie.

Pou sakenn sa bann manze-la to kapav prepar enn sirandann pou fer to bann kamarad devine ki manze-la ete (par exanp, boudin, apalom-payasom, mounn-fann, seway, besamel, etc.)

5. Ki kwi dan diferan manier ek bann pla ki finn readapte dan Moris. Kouma to panse to ti kapav apel sa kategori pla-la?

Enn pep melanze = enn lakwizinn melanze

To finn sirman remarke ki dan nou pei ena extra boukou kalite manze. Sa se akoz diversite kiltirel ki ena dan nou pei. Bann group dimounn ki finn sorti depi diferan pei finn amenn diferan manier fer lakwizinn avek zot kan zot finn vinn res Moris. Ena ousi bann manier kwi ek bann pla ki finn invante dan Moris ek lezot zil Larepublik. Sa li enn gran rises ek nou ena lasans kapav apresie bann manze ki ena diferan lorizinn ouswa ki melanz sa diferan lorizinn-la pou fer li vinn seki apel enn pla 'fizion'. Parey kouma ena diferan kominote dimounn avek diferan lorizinn, diferan langaz, diferan manier abiye, etc. dan nou pei ena ousi diferan manze ek manier kwi manze. Ena ousi boukou fami mix kot nou kapav retrouv diferan linflians.

Enn fami mix ki pe partaz enn repa.
Extré depi kour-metraz "Ruz" © 2009 Gopalen Chellapermal

6. Ki pla alabaz abitie kwi dan enn lot kominote me ki zot kontan kwi ek manze dan to fami. Note ki sa bann pla-la. Si posib, demande ki manier zot finn aprann kwi sa dan to fami.
7. Ki to fami pa ti kapav manze dan zot lakaz avan me aster-la kapav, parey kouma kan ti al demann sa gran-dimounn la dan premie parti sa activite-la.

Aster ki to finn etablir to bann lalis, to kapav ousi servi enn sistem rating pou kategoriz bann pla ki to finn rekolte dapre seki to pli kontan (Ex. To kapav servi bann zetwal ouswa bann let A ziska F).

Trwaziem parti – Prepar enn prezantasion pou klas

Apre ki to finn gagn lokazion rekolte l'informasian lor bann diferan tip manze, to pou vinn partaz sa dan klas avek to bann kamarad. To pou bizin fer enn ti prezantasion environ 5-10 minit divan klas. Pou to prezantasion to pou bizin:

1. Swazir enn-de pla depi dan to portfolio e si posib prezant omwin enn pla ki inpe apar.
2. Koumans to prezantasion par enn sirandann ouswa enn devinet ki to pou finn invante pou fer to bann kamarad devine ki manze to pe vinn prezante. Par exanp, to kapav dir enn zafer kouma "Mo enn pla ki ena enn-ta ti lagrin blan mol-mol, enn bouyon fey ouswa lerb ek enn espes lasos rouz avek patin frin bisiklet ladan. Ki ete sa?" [repons: diri, bouyon bred ek rougøy lefwa].

Pou ed twa prepar to sirandann to kapav get sa klip ki pe dekrir bann gou par bann sirandann pou inspir twa.

Lien YouTube :

https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=qBaENGjEFpg&lc=U-giZtX0h_BCL_HgCoAEC

3. Rakonte kan eski kwi sa bann pla-la ek kouma manz zot. Dir ousi kisan-ann-la ki abitie kwi pla-la kot twa ek kouma li prepar sa. Otan ki posib, to pou bizin fer to prezantasion vinn dan form enn ti zistwar ouswa enn anekdot. Savedir, to kapav razout enn bann eleman kouma bann ti badinaz, dekrir bann loder/parfin ki santi kan manze-la pe kwi, si ena bann dimounn ki fer long figir akoz zot pa kontan sa manze-la ouswa okontrer

- ena ki pou al dekouver karay plizier fwa pou goute, etc.
- Servi bann foto pou montre to bann kamarad ki pla-la resamble ou ankor montre zot ki manier finn dres latab etc.

Kan to fini fer to prezantasion, to pou ekout ki manier sa deroule kot to bann kamarad. Not bien si ena bann zafer ki zot fer parey ouswa si ena bann kiksoz ki differan. Li importan ousi ki to respekte manier fer lezot dimounn ek seki zot kontan manze memsi sa pa dan to gou. Pa bliye ki differan dimounn ena differan gou ek differan manier fer.

Katriem parti – prepar enn expozision pou lekol

Avek tou to bann kamarad klas ek led zot profeser, gete kouma kapav met linformasian depi zot bann portfolio ansam pou prepar enn expozision pou lekol.

Pou to expozision to pou bizin:

- Trouv bann tit ek enn ti introdikcion pou sak paz, met bann intertit pou bann parti ek bann lezand anba bann foto, etc.
- Inklir enn-de paragrapf kot zot ekrir enn ti reflexion lor seki sa travaya finn fer zot realize. Zot kapav swazir pou prezant zot kouma bann ankar.
- Zot expozision bizin alafwa bien viziel ek informatif. Servi bann program (ex: Word, Powerpoint, etc.) pou zot prezantasion.

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO 1.1 (i); KO 1.4 (iv); KO 2.3 (iv); KO 2.4 (i) & (iii); KO 2.9 (i) & (vi); KO 2.10 (i), (ii) & (iii); LT 2.3 (iii) & (v); ET 1.2 (iv); ET 1.3 (ii); ET 1.4 (iii); ET 2.1 (iv); ET 2.2 (ii), (iii) & (iv); ET 2.4 (ii); ET 3.3 (i) & (ii)

Sa aktivite-la viz pou fer zelev reflesi lor ki manier nou sosiete pe evolie lor manier ki sak dimounn manze. Bann aktivite-la pou osi fer zot realize ki ena sertenn evolision ki finn deza bien integre, seki fer ki nou finn mem blyie ki nou pa ti touletan ena tel ou tel pratik, par examp manz diri ouswa bouyon bred. Ena dimounn dan sak kominote ki pe adopte sertenn pratik kiltirel – manze, se enn pratik kiltirel kapital dan ninport ki sosiete; parey pou labiyman; – ki zot pe pran depi enn lot kominote, savedir ki bann kominote pa bann group dimounn ki inpermeab a bann lezot group dan nou sosiete. Profeser kapav ankouraz zelev trouv bann lezot lexap rankont ant bann kominote, memsi se bann individu e non tout lakominote ki adopte enn novo konportman. Profeser pou osi amenn zelev reflesi lor eski bann evolision ek bann sanzman fer enn sel kout oubien gradielman dan enn sosiete. Deplis, bann zelev pou gagn lokazion partaz enn lepxeryans kiltirel valab avek zot bann kamarad ek devlop deplizanpli lezans pou fer enn prezantasion prepare devan enn lodians.

3^E PARTI:

ENN DIVERSITE' LANGAZ DAN ENN PEI MELANZE'

Bann konpetans ki pe devlope dan sa parti-la:

Domenn 1: Kominikasion oral (KO)		Domenn 2: Lektir ek analiz textiel (LT)		Domenn 3: Lekritir, gramer ek tradiksion (ET)	
KO 2.1 (ii)	Pran par dan bann exersis konversasion ek improvizasision	LT 1.1 (i)	Lir enn varyete text fonksional ek literer differan longer, nivo komplexite, stil ek zanz lor differan sipoz	ET 1.1 (i)	Lir konsign aktivite lekritir ek determinn fonksion text ki sipoze ekrir
KO 2.1 (iii)	Prepar ek pran par dan enn aktivite oral spesifik	LT 1.1 (ii)	Identifie bann informasision prinsipal ek/ou importan dan enn text selon sitiasion, kontext ek intansion lektir	ET 1.2 (i)	Mobiliz bann konesans anteryer lor enn topik
KO 2.3 (iii)	Organiz enn prezantasion ek/ou enn argiman pou rann li pli kler	LT 1.2 (vi)	Dir seki zot finn trouv interesan dan enn text ek komant lor so konteni	ET 2.3 (iv)	Varye lord sertin mo dan bann fraz pou mark lanfaz ek lintere lor sertin eleman ki santral dan propozision-la
Ko 2.9 (i)	Prepar ek fer enn prezantasion (individuel/an group) lor enn eleman patrimwann intanzib ek tanzib Republik Moris	LT 1.3 (ii)	Relie ou okontrre opoz zot lektir avek zot prop lexperryans	ET 2.3 (vi)	Evit servi bann fraz tro long ki riske fer fraz-la perdi so sans
KO 2.10 (i) (ii)	Prepar ek servi enn poster ou enn PowerPoint pou ogmant lefkasite enn prezantasion oral	LT 1.1 (iii)	Identifie fonksion kominikatif enn text ek konsider intansion lektir pou pran bann desizion informe	ET 4.1 (i)	Identifie tip text ki bizin tradir
KO 2.10 2.10	Servi fotografi, video, enn tablo, enn lamizik pou ilistre ou soutnir konteni enn prezantasion	LT 1.1 (vi)	Fer rezime enn text	ET 4.2 (i)	Identifie bann mo ek expresion ki pa kapav tradir dan enn fason literal
KO 1.4 (i)	Memoriz bann pwin prinsipal dan enn text oral ki zot finn ekoute	LT 1.1 (vii)	Dir seki zot finn trouv interesan dan enn text ek komant lor so konteni	ET 4.2 (iii)	Servi differan teknik tradiksion
KO 1.4 (iv)	Fer enn ti kont-randi lor enn zistwar oral, enn film, enn lemision radio, etc. ek presiz zot lapresiasion/kritik	LT 1.2 (i)	Swazir ant lektir sirvol, baleyaz, reperaz, integral ek metodik selon tip text ek sitiasion lektir	ET 4.4 (i)	Verifie ki text dan lang sib fer sans
KO 2.8 (i)	Diskit lor enn size ki konplex ek prepar bann argiman ki tenir kont differan perspektif/pwin-de-vi	LT 1.2 (iii)	Zistifie konpreansion enn text/bann differan seksion enn text	Et 4.4 (ii)	Verifie ki text dan lang sib vremem koresponn ek lide ki veykile dan lang sours
KO 2.8 (ii)	Prepar ek diskit lor enn tem/topic ki fer parti laktialite	LT 1.5 (i)	Analiz manier ki enn oter dekrir enn topik/levennman/personaz, etc.	ET 1.2 (iv)	Fer bann resers ek servi metod kolektaz pou gagninformatioun lor enn topik
KO 2.9 (iv)	Dekrir ki manier langaz Kreol zwe enn rol santral dan prezervasiun larmoni sosial dan Republik Moris	LT 1.5 (ii)	Fer distinksion ant bann fe ek bann lopinion ek explike ki manier kapav reisi disteng ant sa de kategori-la	ET 1.3 (i)	Verifie si bann resors ki zot finn identifie pertinan/tilparapor a aktivite lekritir
KO 2.5 (i)	Servi bann fraz kouma "Selon/dapre mwa..., Mwa mo panse/krwar..., Manier mwa mo trouv/konpran sa..., Mwa mo lopinion li..., Dapre mo lexperryans personnel..." pou nians zot propo pandan bann diskision/deba, pou evit antagoniz bann dimounn ki pa pans kouma zot, ek pou evit konsider zot lopinion kouma bann verite absolu	LT 1.5 (iii)	Identifie sertin perspektiv ki kapav manke, bann eleman ki pa finn dirdan enn text ek sey interpret seki sa oule dir	ET 1.4 (ii)	Retenir bann lide ki esansiel ek gard bann pwin ki pa esansiel de kote
KO 2.5 (iii)	Evit servi bann term derogatwar dan differan kontex ek anplway bann term ki pa ofansan pou pa bles sensibilité zot interlokiter ek lodiants	LT 1.5 (iv)	Konpar zot prop lopinion/ interpretation/apresiasion enn text ekrir avek lopinion lezot kamarad dan klas	ET 2.1 (vii)	Ekrir enn textargimantatif pou prezant enn lideouswa defann enn pwindevi
KO 2.8 (iii)	Servi enn rezis apropriye pou mintenir enn nivo formel dan enn diskision	LT 3.2 (ii)	Identifie lefe ki enn oter anvi kree lor so lektir kan li servi tel ou tel figir-de-stil ou figir retorik	ET 2.3 (i)	Fer bann fraz avek plizier propozision gramatikal
KO 1.2 (iii)	Ekout enn sante, enn poem, ek/ou enn slam ek detekte ki mesaz oter-la pe rod fer pase	LT 3.2 (iii)	Identifie enn lefe dan enn text ek rode ki eleman stilistik prodire sa lefe-la	ET 2.3 (ii)	Servi bann konekter lozik ek argimantatif pou relie differan fraz ek paragraf
KO 1.2 (iv)	Ekout enn sante, enn poem ek/ou enn slam an Kreol ek fer enn komanter apresiation lor partikilarite bann son ki ena dan lang Kreol	LT 4.1 (vii)	Rekonet bann stratezi ek prosedir ki servi dan enn text pou li kontign avanse, me ammettan gard lien avek tou seki finn ena avan	ET 3.4 (iii)	Servi bann konzonksion dan enn manier efikas pou ekrir bann fraz konplex
KO 1.4 (v)	Komant lor konteni enn sirandann, enn sante, enn sketch, enn poem, enn slam	LT 4.1 (viii)	Poz bann kestion avan ek apre ki finn lir text-la	ET 3.4 (vi)	Pou deziem parti sa aktivite-la nou pou travay lor konzoksiun 'ler' ek 'kan'. Reponn bann kestion ki swiv.
		LT 1.4 (i)	Poz kestion lor bann mo/tem konplike ou ki zot pa finn rankontre avan		

AKTIVITE 1: ANOU GETE, NOU DISKITE EK NOU LIR

Get bien sa zimaz-la

Sours: UNESCO

Aster reponn sa bann kestion-la:

- Dekrir tou seki to pe trouve lor sa zimaz lao la.
- Dapre twa, ki sinifikasian sa zimaz-la?

Aster lir sa text-la ek reponn bann kestion ki ena apre:

Toule 21 Fevriye enn mazorite pei dan lemond selebre Zourne Internasional Lang Maternel. Dan Republik Moris ousi nou selebre sa lazourne-la pou rekonet ek promouvwar diversite lingwistik ek kiltirel. Diferan institision ek lasosiasion ena labitid organiz bann aktivite kouma expozision, spektak ek konferans sa zour-la pou sansibiliz dimounn lor liportans prezerv ek transmet tou bann langaz ki koze dan nou Republik ek antie lemond.

An 1999, UNESCO finn proklam le 21 Fevriye kouma Zourne Internasional Lang Maternel ek finn rekemann ki konsider bann langaz ki koze dan lemond kouma patrimwann limanite. Lerla, finn koumans selebre Zourne

Internasional Lang Maternel apartir lan 2000. UNESCO dir li importan promouvwar langaz akoz plis ki 43% langaz ki koze dan lemond menase. Me Zourne Internasional Lang Maternel li ousi enn lokazion pou komemor enn levennman bien trazik ki ti deroule dan Banglades le 21 Fevriye 1952. Bann etidian ti manifeste akoz zot pa ti gagn drwa servi zot lang maternel, Bengali, dan lekol ek dan liniversite. Zot ti oblize servi enn langaz ar ki zot pa ti idantifie zot. Bann etidian-la ti demande ki rekonet Bengali kouma enn langaz nasional ek razout li dan sistem edikatif ansam avek bann lezot langaz ki ti deza pe ansegne. Malerezman, pou kas manifestasion, lapolis finn tir koudbal dan lafoul ek 5 etidian finn perdi lavi. Sa bann etidian-la ti sakrifie zot pou zot gagn drwa servi zot langaz maternel. Se an-memwar sa sakrifis-la ki finn swazir le 21 Fevriye kouma Zourne Internasional Lang Maternel.

Kestion konpreansion

- Ki dat selebre Zourne Internasional Lang Maternel? Depi ki lane selebre sa zourne-la?
- Ki manier bann institision abitie selebre Zourne Internasional Lang Maternel?
- Ki ete enn lang maternel? Ki to lang maternel twa?
- Zourne Lang Maternel li enn lokazion pou "sansibiliz dimounn lor liportans prezerv ek transmet tou bann langaz ki koze dan nou Republik ek antie lemond".
 - Ki bann langaz ki koze dan nou Republik? Fer enn ti resers ek apre ekrir enn lalis tou sa bann langaz-la.
 - Dapre twa, kifer li importan prezerv ek transmet tou langaz?
- Ki lorganizacion finn desid dat selebrasion Zourne Internasional Lang Maternel? Fer enn ti resers lor sa lorganizacion-la ek explike ki so responsabilite dan 2-3 fraz?

- f. Ena plis ki 43% langaz dan lemond ki menase.
- Apepre komie langaz dimounn ankor pe koze dan antie lemond? Pou to gagn repons-la to pou bizin fer enn ti resers lor Internet lor websay UNESCO.
 - Aster fer enn ti kalkil: si 43% parmi tou sa bann langaz-la menase, komie langaz nou pe dir la?
 - Dapre twa, kifer ena bann langaz ki menase ek fini par disparet? Eski enn bon zafer sa? Explik to repons.
- g. Kifer bann etidian dan Banglades ti pe manifeste? Ki zot ti pe demande?
- h. Kifer finn swazir dat 21 Fevriye pou selebre Zourne Internasional Lang Maternel?
- i. Twa eski to panse li importan promouvwar langaz maternel dan lekol ek lezot institision? Ekrir enn text environ 150-200 mo pou explike kifer.

Lang maternel li premie langaz ki enn zanfan tande depi li ankor dan vant so mama, bien avan li konn koze. Samem langaz ki li kontigne tande dan so lakaz, avek so fami ek lantouraz kan li pe grandi. Li posib ki enn dimounn ena plis ki enn lang maternel. Sa arive kan li an-kontak avek plizier langaz kan li pe grandi.

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO2.1(ii) & (iii); LT 1.1 (i), (ii) & (vi); LT 1.3 (ii); ET 1.1 (i); ET 1.2 (i); ET 2.3 (iv) & (v)

Sa aktivite-la pou permet bann zelev reflesi lor rekonesans ek limportans plas lang maternel. Bann profesor pou gid bann zelev dan enn aktivite resers lor bann langaz ki menase dan lemond. Baze lor linformasian ki zot finn lir ou zot prop lepxeryans, bann zelev pou ekrir enn ti text reflexion lor limportans promouvwar lang maternel dan lekol ek dan bann lezot institision.

AKTIVITE 2: ANOU TRADIR EK NOU REFLESI

Get sa trwa zimaz-la bien ek reponn bann kestion ki ena apre

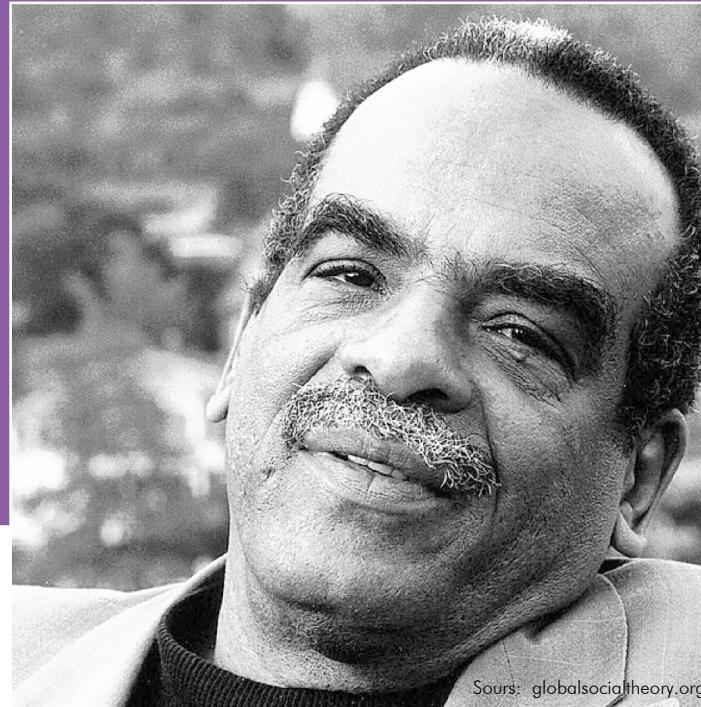
"If you talk to a man in a language he understands, that goes to his head. If you talk to him in his language, that goes to his heart."

Nelson Mandela

"On ne sauvera pas une langue dans un pays en laissant périr les autres."

Édouard Glissant

- Lir text ki ena ar premie zimaz-la. Tradir text-la an Kreol.
 - Ki to panse lor sa premie text-la? Eski to dakor avek seki Nelson Mandela pe dir? Explike kifer.
- Lir text ki ar deziem zimaz-la. Tradir text-la an Kreol.
 - Ki to panse lor sa deziem text-la? Dapre twa, ki Édouard Glissant pe rod dir par sa? Eski to dakor avek li? Explike kifer.
- Lir text ki ar trwaziem zimaz-la. Tradir text-la an Kreol.
 - Dapre sa text-la kifer nou bizin enn langaz? Ki langaz permet nou exprime?

Sours: Michael Ochs Archives/Getty Images

"We need language to tell us who we are, how we feel, what we're capable of—to explain the pains and glory of our existence."

Maya Angelou

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

ET 4.1 (i); ET 4.2 (i) & (iii); ET 4.4 (i) & (ii)

Obzektif prinsipal sa aktivite-la se amenn zelev reflesi lor importans langaz ena dan lavi bann dimounn ek lor enn plan kiltirel. Li importan ki bann zelev kapav reflesi lor sa size-la dan enn manier critik. Setadir, enn langaz li plis ki enn mwayin komunikasion, li ousi atase a enn kiltir ek li zwe enn rol fondamantal dan developman idantiter. Sak langaz ousi vekil enn limaziner ki prop a enn kontext partikilie.

Dan sa mem aktivite-la, bann zelev tradir enn ti text depi enn lang sours (Angle/Franse) ver enn lang sib (KM). Profeser pou ed bann zelev idantifie ki tip text tot pe bizin tradir ek ki teknik tradikcion tot pou servi pou gard mem sans/sinifikasyon mesaz ki ena dan lang sours.

Obzektif aktivite tradikcion li ousi permet bann zelev met bann differan langaz an-relasjion. Sa li importan akoz nou viv dan enn sosiete ek dan enn lemond kot plizier langaz ek kiltir an-interaksion.

AKTIVITE 3: ANOU RODE, NOU EKRIR EK NOU KONPARE

Get bien sa poster-la ek reponn bann kestion ki ena apre

Kestion konpreansion:

- Ki levensman sa poster-la pe anonse?
- Kisann-la pe organiz sa levensman-la ?
- Ki kote ek ki ler pou ena sa levensman-la?
- Kouma bann partisipan pou kapav inskrir zot pou bann aktivite?
- Komie lang to kapav idantifie lor sa poster-la? Liste zot. Komie to konn koze ladan?
- Avek ki lang to pli an-kontak (i) dan lekol ek (ii) dan to lantouraz? Dapre twa kifer?
- Dapre sa poster-la, eski to panse li bon konn plizier lang? Zistifie to repons.

Kestion diskision:

- Eski to panse li importan selebre Zourne Internasional Lang Maternel? Kifer?
- Dapre twa, eski li posib dan enn mem pei, ant enn sel pep bann dimounn ena diferan lang maternel? Kouma to explik sa?
- Toule lane selebre Lang Maternel le 21 Fevriye. Ki lot lazourne nou selebre le 28 Oktob? Eski to konn bann lezot lazourne Internasional ki nou selebre ankor? Fer enn ti resers ek donn omwin 5 lexanp avek dat kot selebre li.

DAT	ZOURNE INTERNASIONAL
21 Septam	Zourne Internasional pou Lape
28 Oktob	

- d. Dapre twa, eski ena enn diferans ant Zourne Internasional Lang Maternel ek sa lazourne ki nou selebre toule 28 Oktob? Zistifie to repons.
- Fer enn ti resers pou ed twa idantifie zot similarite ek differans e prezant bann l'informasyon ki to finn rekolte sou form enn pano explikatif.

Enn pano explikatif li enn sipor vizièl ki regroup plizier informasyon ansam. Sa bann l'informasyon-la kapav pran form ekri kot retrouv bann text ek bann sif importan. Li ousi kapav rasable bann differans tip ilistrasyon kouma foto, desin, lapintir. Atraver sa lansanb text ek ilistrasyon-la, to lodians pou gagn enn deskripsion kler ek presi lor levennman ki to pe expoze.

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

LT 1.1 (i) & (ii); KO 2.3 (iii); KO 2.9 (i); KO 2.10 (i) & (ii); ET 1.2 (iv); ET 1.3 (i)

Pou parti resers sa aktivite-la, nou ankouraz profesor orient bann zelev lor obzektif principe Zourne Internasional Lang Maternel ek Zourne Internasional Kreol. Profesor pou osi invit bann zelev verbaliz ek prezant sou form enn pano explikatif differans ki existe ant sa de lazourne-la. Sa pano-la kapav vinn enn sipor ki zelev pou prezante pou Zourne Internasional Lang Maternel dan lekol.

AKTIVITE 4: EKOUT EK ANALIZENN VIDEO

Sa video-la, se enn extre enn reportaz ki MBC finn fer dan kad Zourne Internasional Lang Maternel 2021. Dan sa extre-la, nou tann differans Morisien exprim zot l'opinion lor linportans zot lang maternel.

Get sa extre-la avek atansion, pran bann not ek reponn bann kestion ki ena apre

Lien YouTube: <https://youtu.be/rJdqMVplrVE>

*sa klip-la enn extre depi enn video MBC lor Zourne Internasional Lang Maternel 2021.

Kestion diskision ek konprension:

- Ki linportans lang maternel ena pou bann differans intervenan dan sa video-la?
- Ki rezon premie intervenan done kan li dir ki li enn bon kiksoz Kreol rant dan Parlman? Eski to dakor ar sa pwin-la? Kifer?
- Dapre sa video-la, eski bann dimounn-la konn lir ek ekrir Kreol kouraman? Zistifie to repons pou sakenn.
- Relev santiman ki bann intervenan finn exprime dan video-la kan koz Kreol?
- “Pli nou ena plizier lang maternel, pli bon pou nou.” Eski to dakor avek sa? Dir seki to panse lor la twa.
- Apre ki to finn vizionn sa video-la:
 - Eski to panse li fasil pou lir ek ekrir Kreol? Kifer?
 - Eski pou twa, li importan ki to aprann lir ek ekrir Kreol? Explike kifer.

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO 1.4 (i) & (iv); KO 2.8 (i) & (ii); KO 2.9 (iv)

Sa aktivite-la ena pou obzektif amenn bann zelev vizionn ek fer enn lekout atantif sa video-la pou idantifie bann lide ek memoriz bann pwin importan lanrezistremanta. Bann zelev pou osi an-mezir konekte zot prop lepxeryans avek temwaniaz bann differans intervenan. Sa exersis-la pou permet bann zelev develop zot lapresiasion kritik enn text odio.

AKTIVITE 5: ANOU TRAVAY LOR GRAMER (Premie parti)

Bann lokision konzonktiv dan enn text argimantatif

Dan Aktivite 4, to finn gagn lokazion ekout lopinion differan intervenan ki ti ena dan enn video konsernan linportans lang maternel. To finn osi gagn lokazion diskrit ek donn to pwin de vi lor sa size-la memsi to pa touletan dakor ek partaz mem lopinion ki to interlokiter. Dan sa aktivite-la, to pou kapav al inpe pli lwin dan to bann reflexion ek diskision e anmemtan servi bann prosede gramatikal ki pou permet twa tenir enn diskour argimantatif. Rapel aktivite deba lor konfinnman ki to ti fer dan Younit 1 kot to ti gagn lokazion pou exprim to pwin de vi lor enn tem konplex. Isi to pou gagn lokazion met sa konesans-la an-pratik ek konsolid sa bann konpetans-la.

Lir sa bann extre text ki sorti depi enn interviou Dr Arnaud Carpooran dan lagazet [Le Mauricien le 22 Fevriye 2020](#) dan kad selebrasion Zourne Lang Maternel.

ANOU KOZ PAROL NO. 111 – Zourne Internasional Lang Maternel 2020 – Bann lang otoktonn importan pou developman, konsolidasian lape sosial ek rekonsiliasion...

Me ousi lang maternel ek lang nasional?

Me dan ka lang Kreol, li pa zis enn lang otoktonn, li ranpli ousi avek lezot kaz. Dabor li ousi lang maternel gran mazorite popilasian (bann dernie sif resansman ki remont ziska 2011, indike ki plis ki 90% popilasian servi li toulezour dan komunikasion, lwin devan tou lezot lang). Me li sirtou lang nasional pei-la limem, par lefet ki li sel veritab lingua franca ki nou ena, dan sans ki li napa apartenir a okenn group an-partikilie, ki li servi par tou bann konpozan nou popilasian, ki li lor plan sosial, kiltirel ou konfesionel, e ki met tou dimounn lor mem nivo enn fwa ki pe servi li.

Ki lien ek developman?

Si par ‘developman’, nou pe pans sirtou ‘developman ekonomik ek dirab’ [...] li paret ki pou Nasion-Zini, sa developman dirab la pa kapav imazine san ki enn Leta donn linportans ki bizin so (bann) lang otoktonn, sirtou kan zot ousi lang maternel mazorite popilasian ki viv dan Leta-la. Parski li ena enn lien direk ek prosesis inklijon ek enn empowerment popilasian, an partikilie bann ki pa fer parti bann elit ekonomik ek sosial pei-la [...].

Ki lien ek konsolidasian lape sosial?

Li kler kan nou pe koz ‘lape sosial’, nou pe pans sirtou santiman ki dimounn eprouve an zeneral kan zot santi ki ena egalite ek lazistis otour zot, kot pa fer plas pou diskriminasion. [...] lang Kreol se sel lang ki met tou Morisien lor pie egalite dan ninport ki sitiasion komunikasion kot li ete. Donk si ena enn langaz dan Moris ki kapav veritableman veikil mesaz lape dan Moris desort ki li tous tou Morisien onivo zot leker, se bien lang otoktonn pei-la. [...]

Ki lien ek rekonsiliasion?

Kan nou koz ‘rekonsiliasion’, an zeneral, nou pans sirtou santiman limite ki de individu ou de group dimounn kapav eprouve apre ki finn enan enn peryod tansion ou konfli ant zot. Dan enn pei kouma Moris, kot nou finn resi ziska ler servi nou bann diferans boukou plis kouma enn kapital pou fer nou avanse, plito ki kouma enn kontrint ki met nou an-mal ek nou kamarad, li importan ki nou mezir lasans ki nou ena par lefet mem ki nou ena enn lang ki nou tou konpran, ki permet nou inifikasion, e ki simant nou antan ki enn nasion. Se pou sa rezon-la ki li importan ki bann institusion nou pei akord sa lang otoktonn la, linportans ki bizin.

Aster reponn sa bann kestion-la

- Liste kat rezon ki finn done dan sa interviou-la pou montre ki lang Kreol li importan pou Moris. Eski to kapav mazinn lot argiman ki kapav azoute dan sa lalis-la ?
- Ranplas mo 'zis' dan fraz ki dan koumansman premie paragraf text la par selman, nek, kanmem etc:

"lang Kreol, li pa zis enn lang otoktonn me....".

Sanz lord bann mo si neseser pou ki fraz-la sonn bien ouswa azout lot mo si bizin.

- Ki to'nn remarke dan sa fraz-la kan to'nn fer sa bann sanzman-la?
 - Tou bann ti mo lao la (*selman, nek, kanmem etc.*) mark "restriksion". Eski to konn lot mo kouma sa bann ti mo-la ? Eski to konn bann lokision ki ena mem sinifikasion?
- c. Explik seki to konpran par sa bann mo ou expresion-la dapre zot sans dan text-la. To kapav servi Diksioner Kreol Morisien pou ed twa.
- otoktonn
 - konfessionel
 - elit
- d. Pran de argiman an-faver lang kreol ki ena dan interviou lao la ek ekrir enn ti text avek zot.
- Koumans to premie fraz avek *dabor, premierman, ouswa* enn lot lexpression ki apel enn laswit kouma dan koumansman, *letan sa, lerla* etc..
 - Introdire to deziem argiman avek *mem, anplis* oubien enn lot lexpression ki to kone.
- e. Fer enn fraz oubien enn ti text kot to pe introdir argiman kont lang Kreol. Servi bann expresion kouma *me, plito, etc.*
- f. Fer enn rezime tou bann argiman ki finn done par ekrivin-la an-faver lang Kreol, lor rol ek linportans lang Kreol dan sosiete Moris. Koumans to rezime avek "se pou sa bann rezon-la". Sinon, to ousi kapav ranplas li avek enn lot lexpression ki to kone e ki ena mem sinifikasion.

AKTIVITE 6: ANOU TRAVAY LOR GRAMER (Deziem parti)

Dan aktivite 6 ek 7 nou pou travay lor bann konzonksion ki introdir kondision, letan ouswa opozision ek nou pou aprann rekonet zot dan bann fraz. Nou pou konsantre lor bann konzonksion *si, ler, kan, ek lerla*.

Pou premie parti sa aktivite-la nou pou travay lor konzonksion 'si' . Pou fer sa to pou reponn enn ti seri kestion.

- Ki rol/fonksion konzonksion 'si' dan sa bann fraz-la (i - iii)?
 - "Lil Moris mo zoli pei
[...] si mo kit twa dilo va koule" (France Jemon, santer)
 - "Si ou zet salte dimounn li koz ou" (dapre enn slogan dan Younit 2)
 - "Akoz samem si to pe anvi trene
Plito to les tonbe" (Younit 1)
- Si nou ranplas 'si' par 'ler' ouswa 'kan', eski sa bann fraz-la sanze? Ki diferans to trouve? Propoz lezot lexanp.
- Lir sa ti bout temwaniaz-la ek dir si to trouve ki 'si' dan text-la, li parey avek mem 'si' ki dan bann fraz lao (i - iii). Kifer li pa parey?
« Mem si li pa parey kan nou dan enn klas devan nou ansegnan, li montre nou ki nanye pa inposib. Mo'nn mem koumans kontan mo bann klas online. Mo pa bizin ni lev boner ni degaze pare pou al lekol. Se enn zoli lepxeryans pou mwa mem si mo inpasian ki tou revinn kouma avan » (Temwaniaz Aurore, Younit 1).
- Eski kapav met 'si' ouswa 'ler' dan bann fraz ki anba? Ki diferans pou ena dan sa bann fraz-la, si azout 'si' ouswa 'ler'.
 - Dilo bwi met bred
 - Kras anler li retom lor nene
 - Bef dan disab sakenn get so lizie

AKTIVITE 7: ANOU TRAVAY LOR GRAMER (Trwaziem parti)

Lir sa poem-la ek reponn bann kestion ki ena apre

Si

- Si to kapav res kalm
Kan lezot pe panike
Ek pe zet tou tor lor twa
Si to kapav krwar dan tomem
- 5 Kan tou dimounn pou les twa tonbe
Si to kapav pasian
San ki sa vinn enn fardo
Oubien tann koz manti lor twa
San fer parey an-retour
- 10 Si to kav aksepte ki dimounn ayir twa
San ayir personn
Ek fer tousala
San sey pas ni pou tro bon
Ni pou tro saz
- 15 Si to kapav reve
San les to rev vinn to lagar
Si to kapav reflesi
San ki sa anpes twa azir
Si to kapav tret Viktwar ek Defet
- 20 Sa 2 Gran kouyoner-la
Lor enn mem nivo
Si to kapav aksepte
Pou tann enn laverite ki to'nn koze
Detourne par de-trwa boufon
- 25 Pou amiz zot kat-sink swiver
Oubien perdi enn sel kou dibien enn lavi
Ek san enn soupir san enn regre
Repran tou a zero
Si to ena lafors ek kouraz
- 30 Swazir sime difisil
Alor ki sime-koupe paret telman pli lozik

- Ek si to kapav al delavan
Ek avanse
Mem kan to lekor limem pou kriye Ase
- 35 Si to kav koz divan enn lafoul
San perdi to lonete
Oubien frekant bann lerwa
San perdi to sinplisite
Si ni to pir lennmi ni to meyer kamarad
- 40 Pa kapav rann twa malere
Si to kapav kontan tou dimounn an frer
San zame fer preferans pou okenn
Si anfin to kapav viv
Sak minit to lavi
- 45 Koumadir samem ti dernie
Lerla to pou posed Liniver
Ek tou so bann rises
Me pli importan ki sa
To pou briye dan bann profonder lanwit
- 50 Pli for ki enn zetwal
Parski depi ki to'nn ne
Ek kitfwa mem avan sa
To ti deza enn zanfan lalimier
Mo piti.

Jason Lingaya

Tradikcion/adaptasison poem "If" par Rudyard Kipling

*Sa poem-la finn paret dan lagazet [Le Mauricien 7 Zanvie 2019](#)

- a. Dan sa poem-la, 'si' pe introdir **kondision** ek 'lerla' pe mark **konsekans**. Ekrir enn text kreatif lor mem model.
- b. 'Lerla' zwe 2 rol dan enn text: ouswa li mark letan ki pase (kouma 'apre') ouswa

li mark konsekans. Dan sa bann fraz-la, dir ki rol li pe zwe.

- i. Fode rezervwar ranpli, *lerla* nou kapav donn dimounn dilo.
- ii. Ler li finn lav so figir, *lerla* li finn al dormi.
- iii. Li ekout boug-la koze, *lerla* ki li finn al konpran.
- iv. Voler kokin mo sak, *lerla* mo met deryer li.
- c. Dan poem-la, to finn remarke ki ena de konzonksion ki revini souvan: "ler' ek 'kan'. Enn lot konzonksion ki nou finn trouve avan se 'letan'. Pou deziem parti sa aktívite-la nou pou travay lor konzoktion "ler' ek 'kan'. Reponn kestion ki swiv.
- i. Dan sa fraz-la, eski nou kapav ranplas *letan* par 'ler' ouswa 'kan'? Ki diferans to remarke?

Me *letan* viris-la koumans propaze, *letan* bann media inform nou gramatin ziska tanto ki bann ka pe ogmante, ki dimounn pe mor, mo lazwa anvole! (Temwaniaz Aurore, Younit 1)

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS)

KO 2.5 (i) & (iii); KO 2.8 (i), (ii) & (iii); KO 2.9 (iv); LT 1.1 (i), (ii), (iii), (vi) &(vii); LT 1.2 (i) & (iii); LT 1.3 (ii); LT 1.5 (i), (ii), (iii) & (iv); LT 1.6 (i); LT 4.1 (vii) & (viii); ET 2.1 (vii); ET 2.3 (i), (ii) & (iv), ET 3.4 (iii) & (vi)

Obzektif premie parti aktívite gramer se amenn zelev ranforzot zot konpetans pou tenir enn diskour argimantatif. Li ousi pou permet zelev devlop bann lezot konpetans prodikson ekrir kot zot pou kapav servi bann prosede gramatikal spesifik pou ekrir bann fraz bien striktire dan enn text kot zot pe bizin konfront bann diverzans lopinion. Pou deziem ek trwaziem parti parti aktívite gramer, zelev pou idantifie rol/fonksion bann diferan konzonksion selon zot kontext.

AKTIVITE 8: ANOU LIR EK ANALIZ ENN SLAM

Konsep slam finn kree dan Chicago an 1984. Konsep-la finn devlope par Marc Kelly Smith dan enn bar jazz avek l'intension pou ranim passion ki dimoun ti ena pou poezi. Slam se enn form artistik ki nou kapav konsidere kouma enn stil poezi oral ki konbinn lekritir, expresion senik (ton lawwa, artikilation, memorization, konfians) ek invit partisipasion iolians. An zeneral, slam pratique dan bann plas public dan form bann senn ouver ouswa bann tournwa. Li parfwa akonpagne par enn fon mizikal. Enn slamer lib pou abord ninport ki tem dan ninport ki stil a kondision ki text-la orizinal ek otantik. Atraver so interpretation, enn slamer ena l'intension transmet lemosion par pwisans so bann mo.

Lir sa slam-la ek reponn bann kestion ki ena apre

- Lor enn planet osi gran, mama Later
Parmi bann gran-gran kontinan
Dan enn parti losean
Mo'nn trouv lizour dan enn zil
- 5 Mo'nn ne dan enn zil ki enn pwin lor map
Mo'nn ne dan enn zil kouler larkansiel
Mo'nn ne dan enn zil kot zwazo sante
Mo'nn ne dan enn zil ki rouz, ble, zonn, ver
- 10 Sa zil-la apel Moris
Moris. Mo ris
Mo kone ki mo ris
Mo kontan parska mo enn ris
- 15 Mo ris ar melanz kiltir
Mo ris ar kouler lanatir
Mo ris ar later set kouler
Mo ris ar sourir mo bann frer

Avek mo gato-pima, baja, samousa,
Chanapouri, satini kotomili,
Dal pouri, minn bwi, briyani,
20 Mang, bilinbi, pima konfi

Tou mo rises fer touris kontan
Kan zot vinn Moris.
Mo bizin protez mo Moris
Parski samem mo rises.

25 Bizin kone kot sorti pou kone kot pe ale
Pa blyie sakrifis bann ki finn fini ale
Depi lesklavaz so soufrans
ziska lindepandans

30 Zordi mo fier pou dir
Dan mo langaz maternel
Mem si sime-la li pou dir
Moris enn mervey eternel

Alexendrinne Arlapen

Kestion lor form:

- Reper bann strof kot ena bann rim alafin bann ver. Relev bann rim ki ena ladan.
- Identifie enn strof kot ena bann rim omilie bann ver ousi. Liste bann rim-la. Ki lefe stilistik bann rim-la amene dan slam-la?
- Si to rapel bien, dan Younit 2 (paz 24) nou ti aprann ki enn aliterasion se repetition enn mem konsonn dan enn ver. Dan sa slam-la, reper ki kote finn servi sa prosede stilistik la.
- Anplis aliterasion, enn slamer servi lezot prosede stilistik kouma asonans kan li ekrir enn slam. Enn asonans, se repetition enn mem son vocalik (avek enn vwayel) dan enn ver. Par examp, dan katriem strof nou trouv

- repetision son /ir/ dan bann mo ki swiv: kiltir, lanatir, sourir. Ki bann asonans ki to trouve dan premie strof sa slam-la ?
- e. Ki atir twa dan manier finn prezant deziem strof? Ki lefe sa ena? Eski ena enn lot strof kot ena mem prosede? Ki lefe sa ena?
 - f. Dan trwaziem strof, finn servi "Mo ris" ek "Moris". Ki to obzerve dan manier ki finn ekrir ek servi sa bann mo-la dapre zot kontext?
 - g. Eski to konn enn lot manier pou formil expresion "trouv lizour" (premie strof) ?
 - h. Etidie manier ki finn servi verb ale dan setiem strof. Eski li ena mem sans toulede fwa?

Kestion lor fon:

- a. Ki to panse oter-la pe rod dir par "enn pwin lor map"? (deziem strof) Ki sa demonstre lor grander Moris konpare ar bann lezot pei?
- b. Pou twa, ki vedir "enn zil kouler larkansiel"?
- c. Ki sa fer twa panse kan to lir "enn zil rouz, ble, zonn, ver"? Ki sa bann kouler-la reprezante?
- d. Nomm tou bann rises ki finn mansione dan sa text-la. Ki to kapav dedwir?
- e. Dapre twa, kifer "bizin kone kot sorti pou kone kot pe ale"? Explike ki to panse oter-la pe rod exprime isi.
- f. Dapre twa, ki oter-la pe rod dir par "bann ki finn fini ale"? Donn bann lexanp.
- g. Ki linportans lindepandans ena pou Moris? Ek ki linportans sa lindepandans-la ena pou twa?
- h. Ki fierte oter-la pe exprime dan dernie stof? Ki to lang maternel reprezante pou twa?
- i. Ki tit to ti pou donn sa slam-la? Kifer?
- j. Eski to dakor avek deskripsion zeneral ki finn fer lor Moris dan sa slam-la? Ki ransegman ou linformasian to ti pou azoute ladan? Ekrir enn ti paragraf environ 50 mo pou exprim seki to ti pou azoute. To kapav ekrir li an ver pou donn enn laswit sa slam-la.

Slam pou exorsiznofraz Wakashio

To rapel dan Younit 2 nou ti koz lor nofraz MV Wakashio an 2020 ek tromatism ki sa finn koze pou boukou abitan lakot Sid-Es Moris.

Sis mwa apre sa katastrof-la, 12 dimounn (zom ek fam) ki finn sibir ditor katastrof Wakashio finn zwenn ansam avek artist Lionkklash pou bann atelie slam. Pandan sa latelie-la, zot finn aprann kanaliz bann lemosion kouma lakoler ek lasoufrans ek finn resi exprim sa atraver bann slam. Sineas David Constantin finn filme parkour sa group dimounn-la. Si to anvi konn plis ki manier slam permet fer enn travay avek bann lemosion, nou invit twa get dokimanter ki apel "Grat lamer pintir lesiel".

Lien YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=9Nm2uNRJykQ>

NOT LOR SA AKTIVITE-LA

Konpetans ki pe devlope (depi TLS) :

KO 1.2 (iii); KO 1.2 (iv); KO 1.4 (v); KO 2.11(i); LT 1.1 (vii); LT 1.2 (iii); LT 1.5 (iv); LT 3.2 (ii) & (iii)

Pou sa aktivite-la, nou propoz ki bann zelev fer lektir expresif tousel ouswa an group. Zot kapav servi enn instriman lamizik ouswa enn lamizik akonpagnman depi zot portab.

Apre aktivite lektir, bann zelev pou travay bann kestion lor form ek answit bann kestion lor fon. Li importan ki bann aprenan diferansie ant aliterasian ek asonans pou ki zot kapav servi sa bann form stilistik la dan zot bann text kreatif.

Kreol
Monisien

GRAD 10